

Komitet Przemysłowy SEA

20 X 2010, godz. 14:00, Warszawa, BCC

Porządek Tematyczny:

I. Współpraca Komitetu z MON i Sztabem Generalnym WP

1. zredefiniowanie 14 Programów Operacyjnych (przypisanie „prowadzących”)
2. usunięcie barier biurokracyjnych
3. cykliczne spotkania Przemysł – Wojsko – MON

II. Europejska Agencja Obrony

1. „dojście” do finansowania programów rozwojowych
2. wizyta studyjna w Brukseli

III. NATO- „dojście” do przetargów i zamówień

IV. Uwagi do ustawy o zamówieniach publicznych

V. Uwagi do projektu ustawy o nadzorze właścicielskim

VI. Relacje:

1. Firmy państwowe- firmy prywatne
2. Firmy produkcyjne - usługowe - pośrednicy

II SPOTKANIE KOMITETU PRZEMYSŁOWEGO SEA (KP SEA)

29 listopada 2010 r., godz. 14.00, siedziba BCC, Pl. Żelaznej Bramy 10

Program

1. Powitanie i przypomnienie założeń spotkania:

Marek Goliszewski, Prezes SEA

2. Przedstawienie projektu Raportu na temat programów modernizacyjnych Sił Zbrojnych:

Maria Wągwowska, wice-prezes SEA. Koordynator KP SEA

Wymiana opinii i uwag do projektów i do Raportu

3. Przedstawienie projektu Raportu w sprawie dialogu PPO z MON/SG WP:

Józef Jędruch, ekspert SEA

Wymiana poglądów

4. Wnioski z dyskusji i pierwsze rekomendacje

5. Ustalenie terminu trzeciego spotkania i jego tematu

**Porządek posiedzenia Komitetu Przemysłowego SEA
Warszawa, dnia 9 lutego 2011 r.; godz. 14.00**

1. Informacja o dokumentalnym filmie nt. wejścia Polski do NATO.
2. Informacja uzupełniająca przedstawicieli MON oraz KP SEA nt. propozycji Grupy Roboczej, dotycząca powołania Stałego Forum Obronno – Przemysłowego.
3. I. robocza wersja projektu (deklaracji) o utworzeniu Forum.
4. Ustalenia UE dot. przemysłu obronnego w świetle dyrektywy PA nr 81, art. 346.
5. Ustawa o konsolidacji polskiego przemysłu obronnego.
6. Sprawy wniesione
7. Dyskusja.

Porządek posiedzenia Komitetu Przemysłowego SEA
Warszawa, dnia 27 maja 2011 r.; godz. 14.00

1. Uroczyste wręczenie Certyfikatów SEA.
2. Przyjęcie porządku obrad.
3. Stałe Forum Obronno Przemysłowe – dalsza współpraca z Ministerstwem Obrony Narodowej – min. Janusz Onyszkiewicz
4. Współpraca z Departamentem Nauki i Szkolnictwa Wojskowego MON.
5. Dyrektywa nr 81.
6. Odpowiedź na list ministra Sikorskiego
7. Sprawy wniesione.

OCENY I POSTULATY KOMITETU PRZEMYSŁOWEGO SEA

SPOTKANIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ BOGDANA KLICHA

Z CZŁONKAMI KOMITETU PRZEMYSŁOWEGO

STOWARZYSZENIA EURO-ATLANTYCKIEGO

15 GRUDNIA 2010

STRESZCZENIE

- I. Podniesienie zdolności obronnych Polski wymaga odbiurokratyzowania kontaktów przedstawicieli ministerstwa, wojska i przemysłu.
- II. Zdefiniowane przez KP SEA najważniejsze mankamenty blokujące efektywną współpracę”
 1. częste zmiany planów, struktur i kadr
 2. powolność podejmowania decyzji i ich realizowania
 3. utajnienie nadmiernej ilości informacji
 4. ograniczone możliwości bezpośrednich kontaktów w sprawach merytorycznych, technicznych
 5. brak planowania wieloletniego
 6. brak wytyczonych tematów strategicznych, rozwojowych i brak wsparcia dla rozwoju nowych technologii
 7. nierównowaga rozłożenia ryzyka inwestycyjnego
 8. niedostateczny nadzór poszczególnych etapów realizacji programów
 9. brak współpracy w zakresie użytkowania sprzętu, serwisowania
- III. Komitet Przemysłowy SEA proponuje powołanie stałego Forum Przemysłowo – Obronnego przy Ministrze Obrony Narodowej.
- IV. Forum wypracowałby „Reguły Partnerstwa”, które zastąpiłyby Zarządzenie nr 16 MON „Kodeksem Etyki’ (Dobrych Praktyk).
- V. Celem Forum byłoby także:
 1. Analiza programów operacyjnych po ich udostępnieniu przez MON, ich uzupełnienie i poprawa spójności z całym segmentem przemysłu obronnego;
 2. Poprawienie koordynacji między instytucjami/agendami MON.
 3. Uzupełnianie wiedzy nt. integracji RP z NATO i UE.
 4. Opiniowanie Strategii Bezpieczeństwa Narodowego i Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa.
 5. Wypracowanie drogi lepszego wykorzystania oficerów WP po zakończeniu czynnej służby wojskowej.
 6. Udoskonalenie badań marketingowych nakierowanych na lepsze rozeznanie potencjału intelektualnego i wytwórczego usytuowanego w Polsce.

7. Opracowanie metod „polonizacji” w ramach realizowanych dostaw.
8. Powiązanie offsetu bezpośredniego z „polonizacją” .
9. Przypisanie wybranym Programom Operacyjnym charakteru „narodowego”.
10. Doskonalenie funkcjonowania Inspektoratu Uzbrojenia.
11. Opracowanie jakościowego przyjęcia systemu przetargów.
12. Opracowanie trybu szkoleń żołnierzy zawodowych w posługiwaniu się sprzętem wojskowym.
13. Bardziej racjonalne usytuowanie sektora badań i rozwoju.
14. Opracowanie procedur związanych z przekazywaniem sprzętu wojskowego przez inne państwa.
15. Analiza możliwości kierowania 25% budżetu MON na „wydatki majątkowe”.

VI. Minister Obrony Narodowej i Prezes SEA wyznaczą po dwóch przedstawicieli każdej instytucji, które wypracują propozycje dotyczące:

1. składu osobowego i instytucjonalnego Forum
2. Planu merytorycznego i harmonogramu działania w 2011 roku.

VII. Następne spotkanie odbędzie się

PRZEMYSŁ OBRONNY – SZTAB GENERALNY WP – MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

DIALOG I WSPÓŁDZIAŁANIE W INTERESIE RP

Kierunkowe wnioski SEA - wynik debaty podczas konferencji na MSPO w Kielcach 2010, dyskusje i poglądy wyrażane w najbardziej istotnych dla bezpieczeństwa RP sprawach oraz propozycje zgłaszane przez gremia osób odpowiedzialnych za kreowanie strategii rozwoju polskiego przemysłu obronnego stanowią podstawę dla projektu aktywacji i ugruntowania korzystnych dla MON i przemysłu relacji, opartych na komunikacji i konstruktywnej współpracy.

Z oceny efektywności obecnie istniejących zasad i reguł, w oparciu, o które mają miejsce relacje między przemysłowym potencjałem obronnym (PPO), Sztabem Generalnym WP i MON, wynika narastająca potrzeba pilnej ich weryfikacji oraz wypracowania przekonania o zasadności zmian i korzyściach dla państwa polskiego i systemu obronności, poprzez to, że *„... rozwój przemysłu obronnego.... musi pozostawać w symbiozie z potrzebami obronnymi, określonymi w programach modernizacji sił zbrojnych, a także być w zgodzie z przyjętymi zobowiązaniami sojuszniczymi w NATO”¹*. Bez wątplenia zmiany, które należy wdrożyć wymagają:

- praktycznego potwierdzenia przez polski rząd, że podstawą potencjału obronnego jest polski przemysł, który stanowi źródło wyposażania WP w uzbrojenie i sprzęt wojskowy (UiSW),
- wypracowania transparentnych i konstruktywnych sposobów wymiany stanowisk, informacji oraz wzajemnej konsultacji między PPO, SG WP i MON w ramach wspólnie prowadzonych prac i wypracowywanych decyzji kierunkowych odnośnie UiSW,
- koncentracji nakładów na rozwój UiSW ponoszonych w: MON, MNiSW oraz PPO dla osiągnięcia efektu synergii, poprzez połączenie prac badawczo – rozwojowych z wdrożeniem do produkcji w PPO oraz weryfikacji procedur przygotowania i prowadzenia tych prac,
- zwiększenia wysiłków na rzecz ochrony, stabilizacji finansowej i rozwoju PPO, rozwijania współpracy międzynarodowej i promocji.

Problemy stojące przed uczestnikami proponowanego procesu zmian należą do trudnych i złożonych, wymagają uwzględnienia wielu czynników, pośród których jednym z poważniejszych pozostaje; wypracowanie rzeczywistych i trwałych, partnerskich relacji między PPO, SG WP, MON oraz MNiSW. Niewątpliwie podstawą do zainicjowania dyskusji w powyższym temacie mogą być zapisy zawarte w „Strategii bezpieczeństwa narodowego RP”, jednoznacznie określające kierunki aktywności państwa i przemysłu obronnego. W rozumieniu praktycznym, przenoszącym tezy i założenia o charakterze strategicznym na poziomy taktyczne i operacyjne należy przyjąć, że w pierwszej kolejności należy wypełnić lukę całkowitego braku jakiegokolwiek procedury formalnej w oparciu, o którą można by rozpocząć kreowanie relacji partnerskich. Rozumienie tych relacji, ich zasady, reguły i istota mogłyby zostać ujęte w „Regułach partnerstwa przemysłu i MON”, – które zostałyby opracowane przez „Zespół” złożony z przedstawicieli PPO i MON, zaproponowany przez SEA, jako koordynatora pracy. Dokument tej rangi, aby nie znaleźć się w szeregu z innymi, martwymi zapisami, winien zostać formalnie przyjęty przez instytucje i firmy pragnące funkcjonować w oparciu o jego zapisy. Oczywiście i bezwzględnie wymagalną tezą będzie, aby dokument ten zawierał zapisy dotyczące i wynikające z polityki bezpieczeństwa i obronności państwa, ochrony informacji niejawnej, przeciwdziałaniu praktykom korupcyjnym, transparentności postępowania stron, sprawozdawczości i wszystkich innych, określonych przez „Zespół” aspektów. Przyjęcie „Reguł...” stanowiłoby jeden z ważnych elementów procesu przywracania

dialogu i wzajemnej konsultacji między PPO i MON. Dialog, który obecnie realizowany jest jedynie poprzez konferencje i spotkania podczas MSPO w Kielcach, doroczną konferencję „Dni przemysłu” oraz spotkania między dostawcami i przedstawicielami SG WP i MON podczas poligonowych prezentacji i towarzyszący im naradach tematycznych, okazuje się dalece niewystarczający dla zapewnienia wielopoziomowego, wspólnego dla PPO i MON planowania prac nad strategicznymi i operacyjnymi kierunkami rozwoju techniki wojskowej w Polsce. Korzyść dla MON, budżetu państwa i PPO widziana z poziomu współuczestnika procesu decyzyjnego – przemysłu obronnego, jest widoczna szczególnie wyraźnie, kiedy weźmie się pod uwagę, że tenże współuczestnik jest w stanie zaangażować własny potencjał, który w połączeniu ze środkami MNiSW oraz MON pozwoli wypracować i osiągnąć poziom UiSW akceptowalny przez gestora i użytkownika, jako wynik wieloletniej wspólnej pracy. Zespół przygotowujący wspomniane „Reguły partnerstwa” uwzględniłby równoległe funkcjonowanie i kompetencje innych gremiów i instytucji, dla których przedmiotowe „Reguły ...” mogłyby stanowić bazę do stanowienia lub weryfikacji ich własnych regulaminów, kodeksów lub statutów. Szczególnie przydatne mogłyby pozostawać w odniesieniu do projektowanych prac Zespołu Naukowo – Przemysłowego przy Radzie Uzbrojenia, a przede wszystkim, dla rozpoczynającego od stycznia 2011 roku, funkcjonowania Komitetu Sterującego Narodowego Centrum Badań i Rozwoju z jego bardzo szerokimi, nowymi zadaniami w obszarze badań, rozwoju i wdrożeń, w tym programów przejętych z MON i MSWiA. Wspomniane „Reguły ...” byłyby mogły wypełnić funkcję bazową dla proponowanego podczas III Konferencji „Dni Przemysłu” utworzenia organizacyjnie i merytorycznie umocowanego między PPO i MON „Forum” w postaci formalnie przyjętego i akceptowanego przez administrację państwową podmiotu. Głównym celem „Forum”, wskazywanym przez reprezentantów PPO oraz MON jako konieczność, byłoby wytworzenie płaszczyzny i miejsca dla szerokiej, wieloaspektowej dyskusji oraz przepływu informacji między PPO, SG WP, MON oraz EDA i innymi organizacjami występującymi pod flagami UE i NATO. W pracach proponowanego forum uczestniczyliby w trybie stały i/ lub doraźnym reprezentanci PPO oraz przedstawiciele MON, MG (offset), NCBiR, PIPnROK i inni, zapraszani do uczestnictwa w regularnych posiedzeniach i pracach reprezentanci przemysłu i administracji państwa. Główne funkcje przedmiotowego „Forum” ulokowane byłyby w obszarach koniecznej i dopuszczalnej wymiany informacji, sugerowania rozwiązań, proponowania ze strony PPO do prac konsultacyjnych z SG WP i MON specjalistów branżowych, władnych profesjonalnie współuczestniczyć w tworzeniu realnych i optymalnych wymagań technicznych UiSW, wymiany stanowisk odnośnie zagadnień prawnych i organizacyjnych dotyczących PPO, MON, i organizacji międzynarodowych uczestniczących w projektach związanych z obronnością i bezpieczeństwem. „Forum” nie naruszałoby kompetencji innych podmiotów i Instytucji współuczestniczących w jego pracach, ani nie zastępowałoby DPZ MON, NCBiR czy też PIPnROK lub SEA w wykonywaniu ich statutowych zadań. „Forum” byłoby mogło w przyszłości stać się organizacją o charakterze podobnym do funkcjonujących w innych krajach: USA- National Defense Industrial Association, Wielkiej Brytanii- National Defense Industries Council lub **Conseil des Industries de Defense Francaises** grupujący stowarzyszenia producentów dla poszczególnych rodzajów wojsk tj.: GICAT, GICAN i GIFAS – stale współpracująca z rządem i SZ Francji. Istniejąca obecnie i podnoszona

gremialnie potrzeba wymiany informacji między PPO i SZ RP oraz organizacjami odpowiedzialnymi za rozwój UiSW, realizowana poprzez eksperckie debaty, seminaria, konferencje i posiedzenia, realizowana na podstawie ustanowionych, transparentnych reguł, czytelnych również z punktu widzenia potrzeby zachowania zasad etyki biznesu, bezpieczeństwa państwa i interesu narodowego, dawałaby PPO i MON wiedzę o wzajemnych potrzebach, możliwościach, celach, a tym samym szybsze i lepsze wykorzystanie środków finansowych i potencjału naszego państwa. Proponowane rozwiązanie wpisuje się także w analizowany przez PPO z niezwykłą uwagą proces implementacji Dyrektywy 81 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Oczekiwane przez PPO regulacje, w tym stanowisko MON, które w 2011 winny przynieść rozwiązania nie naruszające racji stanu i poziomu bezpieczeństwa kraju, to niezwykle ważny i pilny problem. Bez narażanie się na zarzuty nieprzestrzegania zobowiązań traktatowych, wykorzystując narzędzia oparte o warunki realizacji umów wieloletnich, należy zadbać o maksymalizację wewnątrz krajowego obrotu środków budżetowych na rzecz projektowania i dostaw UiSW.

Przydatność proponowanych rozwiązań widoczna jest szczególnie w odniesieniu do potrzeby wypracowania założeń i wymagań do realizacji przyjętych przez MON 14 programów operacyjnych, szczególnie tych, które zawierają się w obszarze badawczo - rozwojowym i wdrożeniowym oraz tych, które pozostają w trakcie definiowania i przyjmowania założeń i wymagań techniczno – taktycznych. W sposób nie podlegający wątpliwościom jest to sfera na wdrożenie w Polsce wielu nowoczesnych rozwiązań, wymagających najwyższego poziomu technicznego i organizacyjnego oraz współpracy wielu podmiotów i organizacji. Stanowisko SEA, wyrażone w tym zakresie w „Kierunkowych wnioskach...” pozostaje w pełnej zbieżności z potrzebami PPO odnośnie systemowych rozwiązań, opartych o wieloletnie umowy z MON (od stycznia 2011 z NCBiR) w zakresie prac badawczo –rozwojowych i wdrożeniowych oraz w zakresie dostaw UiSW wraz z pełnym zabezpieczeniem logistycznym. Systemowe rozwiązania, w tym wprowadzenie zweryfikowanych reguł dotyczących wspólnego z MON zarządzania ryzykiem, obecnie pozostającego jednostronnie po stronie PPO, czy też uregulowania spornych tematów np. wartości handlowej praw autorskich, winny stanowić przedmiot pilnych do zorganizowania prac z udziałem wszystkich włączonych do 14 programów operacyjnych stron, uwzględniając projektowaną w MON reorganizację i w jej ramach nowe, poza kontraktowe funkcje DPZ w zakresie kontaktów z PPO i innymi organizacjami. Pomocna w tych pracach winna być zarówno proponowana powyżej wymiana informacji i stanowisk poprzez „Forum” wykorzystujące w swoich pracach wspomniane „Reguły partnerstwa”, które w ewolucyjny sposób byłyby także załączkiem systemu nazywanego w innych krajach i dziedzinach kodeksem dobrych praktyk, kodeksem etyki biznesu lub podobnie. Rezultatem finalnym takiej ewolucji, mającym na celu dobrowolne i deklaratywne przyjęcie zasad postępowania firm i osób skupionych w PPO oraz innych instytucji, byłoby przyjęcie konstruktywnego sposobu komunikowania się między SZ RP, MON, NCBiR a PPO. Komunikacja ta szczególnie przydatna będzie w planowanych do wdrożenia pracach B+R+W, głównie w fazach analityczno – koncepcyjnych oraz realizacyjnych na poziomach: studium wstępnego, studium wykonalności Wstępnych Założeń Techniczno Taktycznych (WZTT) lub studium Warunków Techniczno Taktycznych (WTT), a tym samym umożliwi odejście od anachronicznego

rozwiązywania problemu kontaktów z MON opartego o Decyzję nr 16 ministra ON. Proponowana procedura, w praktycznym wymiarze byłaby w stanie doprowadzić do skrócenia okresu realizacji prac B+R+W, co równoznaczne jest z oszczędnością środków. W procedurze tej do wdrożenia byłoby także, znane z praktyk stosowanych z powodzeniem w armiach innych krajów, powoływanie na różnych poziomach w poszczególnych rodzajach wojsk, szefów projektów, kompetentnych wraz ze specjalistami z PPO do komunikowania się i proponowania zmian i korekt do WZTT lub WTT w sposób nieuwłaczający kompetencjom NCBiR czy też Rady Uzbrojenia. Wydaje się także zasadnym doprowadzenie do efektywniejszego wykorzystania potencjału wiedzy i doświadczenia oficerów WP po zakończeniu czynnej służby wojskowej. Obecnie istniejące rozwiązania prawne, ograniczające możliwości zatrudniania się tych osób w podmiotach, z którymi w ramach czynnej aktywności wojskowej mieli kontakt, dają szerszą furtkę do pracy po zdjęciu munduru dla firm zagranicznych z obszaru dostaw dla MON niż dla wielu firm polskim. Dotyczy to także polskich firm prywatnych w grupie PPO, których aktywność i elastyczność w procesach dostosowawczych do wymagań MON daje duże szanse dla wielu podmiotów państwowych pozostających we wzajemnych układach kooperacyjnych. Ten rodzaj współpracy zasługuje na poparcie i promocję z wykorzystaniem stosowanych w SEA form i narzędzi wsparcia.

Podobne procedury, oparte na dialogu, kreowaniu konstruktywnych relacji między PPO i odbiorcami wyników pracy tych podmiotów, korzystne z punktu widzenia interesu państwa, mogą być wykorzystane w projektach dostaw UiSW oraz w obszarach pozyskiwanego przez WP sprzętu używanego. W obszarze dostaw UiSW, zawieranie wieloletnich umów wraz z pakietem logistycznym jest podstawą strategicznego planowania w PPO, redukcji kosztów, uczestnictwa dostawcy w całym cyklu życia sprzętu wojskowego, lepszego wykorzystania zasobów oraz bezpieczeństwa dostaw dla armii. Przyjęcie takich relacji PPO z SG WP oraz MON jest także szansą dla realizacji dostaw dla SZ RP przez polskie podmioty PPO, nadzorujące i odpowiadające za formę i zakres aktywności podmiotów zagranicznych, pragnących uczestniczyć w danym projekcie lub dostawach. W ten sposób polskie firmy miałyby także silny bodziec do generowania kontaktów z firmami zagranicznymi, realizowałyby projekty poprzez nadzorowany transfer technologii, czynnie uczestniczyłyby w kierunkowym określaniu i rozliczaniu offsetu. Byłoby absolutnie zasadnym, aby podstawowym stał się offset bezpośredni tj. dający bezpośrednie korzyści przemysłowi obronemu. W ten sposób łatwiejszy byłby dostęp do nowych technologii, zmierzający do podwyższania konkurencyjności polskich produktów. W odniesieniu do sprzętu wojskowego pozyskiwanego przez WP, jako sprzęt przekazany przez inne państwa, koniecznym wydaje się ograniczenie takich dostaw, a o ile może to nie być zasadne z politycznych względów, przypisanie do każdego projektu dostawy - firmy lub konsorcjum firm z grupy PPO, współuczestniczących w planowaniu dalszych działań logistycznych, serwisowych i szkoleniowych. Włączenie PPO do podobnych projektów, będzie bez wątpienia przykładem pozytywnego współdziałania MON i PPO dla unikania zbędnych kosztów po stronie budżetu naszego kraju.

Profesjonalizacja WP, w tym wprowadzane przez MON zasady i programy szkolenia żołnierzy zawodowych, znajdują pole do współdziałania SZ RP z PPO, dającego przyspieszenie przygotowań do posługiwania się sprzętem oraz korzyści

ekonomiczne. Jednym z rozwiązań, szczególnie w odniesieniu do złożonych systemów oraz skomplikowanego, wielofunkcyjnego sprzętu, mógłby pozostać tryb szkolenia w trakcie procesu produkcyjnego, w którym to trybie następowalby jednocześnie proces identyfikowania się żołnierza ze sprzętem, który w jednostce wojskowej będzie użytkował. Wypracowane w ten sposób relacje, skłaniałyby MON do zamawiania dostaw wraz z profesjonalnym pakietem szkoleń. Ten proces z powodzeniem stosowany w innych armiach, przynosi pozytywne rezultaty w pełnym cyklu życia produktu.

Wiedza w zakresie projektów unijnych w sferze obronności i bezpieczeństwa oraz możliwościach stojących przed polskimi podmiotami jest ciągle mało wystarczająca dla efektywnego zaistnienia naszych firm na europejskim rynku dostaw. Nie bez znaczenia pozostaje fakt postrzegania procedur pozyskiwania UisW przez kraje UE i NATO z zastosowaniem preferencji dla narodowych dostawców, z którymi zawierane są wieloletnie umowy, ograniczając w ten sposób dostęp firm zewnętrznych do rodzimych rynków. Pod względem woluminu obrotów polskich firm w ramach procedur dostaw nadzorowanych przez NAMSA, Polska lokuje się w końcówce drugiej dziesiątki państw członkowskich NATO. W ciągu ostatnich siedmiu lat liczba zarejestrowanych polskich podmiotów w NAMSA urosła do ok. 150, przy czym 14 polskich podmiotów posiada swoich reprezentantów wyznaczonych do bieżących kontaktów. Uczestnictwo w międzynarodowych projektach przez polskie firmy nadal będzie silnie uwarunkowane od wiedzy o możliwościach oraz od woli aktywności na międzynarodowych rynkach. Pomocne w tym obszarze będą niewątpliwie cyklicznie organizowane seminaria i spotkania studyjne oraz utworzenie i udostępnienie dla PPO bazy danych o projektach międzynarodowych. Ustanowienie reprezentacji polskich firm do bezpośredniej współpracy z agencjami i instytucjami UE i NATO w Brukseli pozostaje otwartym tematem, co do formy i trybu, i może być z powodzeniem zainicjowane przez SEA, które w porozumieniu z PIPnROK, jako wynik debaty w ramach „Forum” dokona ustanowienia reprezentacji PPO w Brukseli.

Dialog i współdziałanie między PPO, SG WP i MON a także NCBiR zgodnie z kompetencjami, które pozyska od początku 2011 roku w zakresie prac B+R+W są konieczne i przydatne naszemu państwu dla efektywniejszego wykorzystania środków na wydatki majątkowe. Poziom tych środków i sposób ich wykorzystania, to kluczowe dla kondycji PPO warunki dalszego funkcjonowania i rozwoju. Osiągnięcie i utrzymanie wydatków majątkowych na poziomie nie mniej niż 25% budżetu MON, przy zastosowaniu wypracowanych modeli współdziałania PPO z najważniejszym klientem i odbiorcą, pozwalających na wyhamowanie wypływu środków budżetowych poza kraj, staje się priorytetem dla prawidłowego wzrostu PPO.

**PRZEMYSŁ OBRONNY RP,
SZTAB GENERALNY WOJSKA POLSKIEGO
MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ:
DEBATA I WSPÓLDZIAŁANIE W INTERESIE RP**

KIERUNKOWE WNIOSKI SEA	SPOSÓB REALIZACJI	UCZESTNICY	CELE GŁÓWNE I CZĄSTKOWE
<p>Należy przywrócić rzeczywiste partnerstwo między przemysłem obronnym a wojskiem, MON i Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa....</p> <p>.....trzeba przyjrzeć się procedurom od nowa</p>	<p>- zwiększyć częstotliwość konferencji MON – Przemysł do np. dwóch /rok, -zdefiniować i przyjąć „Reguły partnerstwa przemysłu i MON”, -powołać „Forum przemysłowo - obronne” - dokonać analizy istniejących procedur pod kątem stopnia wypełnienia reguły partnerstwa, wnioski z analizy wykorzystać do aktualizacji procedur,</p>	<p>PPO, SEA, DPZ MON,</p> <p>Zespół: PPO, DPZ, SG WP, NCBiR</p> <p>Komisja powołana przez MON z udziałem przedstawicieli PPO, SEA , „Forum przemysłowo - obronne”,</p>	<p>- Przywrócić zasady dialogu i konsultacji między partnerskiej,</p>
<p>Należy kierować się zintegrowanym podejściem: postulat stworzenia odpowiedniej instytucji celem wymiany informacji a następnie dyskusji aż do podjęcia decyzji; współdziałanie powinno się odbywać na wszystkich etapach dochodzenia do</p>	<p>-Aktywować formalnie umocowaną instytucję do komunikacji z MON, NCBiR, - upowszechnić debaty eksperckie na tematy rozwojowe, -przygotować i przyjąć akceptowalny sposób komunikacji wzajemnej</p>	<p>MON, Forum – przemysłowo - obronne,</p>	<p>- Osiągnąć transparentny, z zachowaniem bezpieczeństwa MON i PPO, sposób komunikacji wzajemnej</p>

gotowego produktu, ..., przepływ informacji powinien być dwukierunkowy			
Postulat konieczności tworzenia wieloletnich (w tym: o randze narodowych) planów produkcji i zakupów tak, by można by myśleć i postępować strategicznie;	- konsekwentna realizacja 14 programów strategicznych przez MON, - Zawiązanie konsorcjów (bez osobowości prawnej) do realizacji w/w programów	SG WP, DZSZ MON, (Inspektorat Uzbrojenia), PPO	Powstanie zbioru podmiotów odpowiedzialnych za realizację programów strategicznych,
Należy znieść zarządzenie nr. 16 ministra ON.....	- weryfikacja przepisów regulujących sposoby komunikowania się przemysłu z MON	MON, PPO,	-Powstanie i przyjęcie dokumentu: „Reguły partnerstwa przemysłu i MON”
Skrócić proces wprowadzania danego produktu na wyposażenie sił zbrojnych Uregulować stosunek MON do problematyki B+R	-analiza przyczynowo – skutkowa wydłużania się czasu realizacji prac B+R oraz wdrożeń - weryfikacja modelu pozyskiwania UiSW, - powołanie grupy eksperckiej SEA, -upowszechnić „spotkania eksperckie” przemysłu i MON	DPZ MON, SG WP, Rada Uzbrojenia, NCBiR, PPO, Forum przemysłowo - obronne	-wypracowanie konstruktywnego sposobu komunikacji między MON i przemysłem w fazach: analityczno – koncepcyjnej oraz realizacyjnej na poziomach: studium wstępnego, studium wykonalności WZTT lub studium wykonalności WTT, - wyeliminowanie niesymetryczności zawieranych umów, - wypracowanie stanowiska w sprawie: prawa autorskie do wyników prac B+R+W a ich wartość handlowa,

Pobudzić i promować współpracę firm państwowych i prywatnych	- SEA jako forum prezentacji korzyści ze współpracy, -wspólny udział firm w programach, seminariach, konferencjach,	Wydawnictwa wojskowe, Dostawcy dla MON,	
uczestniczyć w projektach międzynarodowych z innymi krajami, integrować się z przemysłem europejskim; polski produkt musi być promowany za granicą i objęty marketingiem politycznym; Ustanowić reprezentację polskiego przemysłu obronnego w Brukseli	-Upowszechnić wiedzę o możliwych modelach współpracy międzynarodowej, - organizować cyklicznie spotkania studyjne, - ustanowić i aktualizować bazę danych o projektach międzynarodowych, - powołać dwu osobowy zespół przedstawicieli PPO w Brukseli: bieżąca komunikacja, monitorowanie i raportowanie	EDA, właściwe agencje NATO - NAMSA, MON, MSZ, Zespół przedstawicieli PPO, SEA	Poprzez współpracę międzynarodową pozyskać światowe technologie i podwyższyć konkurencyjność polskich produktów PPO, - ustanowić reprezentację PPO w Brukseli,
Przetargi nie powinny się odbywać jedynie pod kątem ceny produktu, lecz także – w większym stopniu niż obecnie - jego parametrów technicznych; Przetargi są ogłaszane częstokroć „ z zaskoczenia”	-dokonać analizy wniosków PPO dot. propozycji zmian procedur i przedstawić wyniki analizy Ministrowi ON	Forum przemysłowo – obronne, MON	- zweryfikować procedury ogłaszania i prowadzenia procedur pozyskiwania UiSW, - wdrożyć uproszczoną procedurę wprowadzania zmian do WZTT i WTT,

<p>Istnieje konieczność stabilizacji (podniesienia) wydatków przynajmniej do 25 proc. oraz wyłączenia rent i emerytur z budżetu MON;</p>	<p>- analiza planów budżetowych MON i wnioskowanie ew. zmian</p>	<p>Forum przemysłowo obronne, MON</p>	<p>- osiągnięcie i utrzymanie poziomu wydatków majątkowych MON > 25% budżetu</p>
<p>Potrzebne jest wspólne zarządzanie wymaganiami i ryzykiem. Sprzęt jest obsługiwany przez żołnierzy słabo wyszkolonych, co powoduje awaryjność sprzętu i kształtuje złą opinię o produkcie;</p>	<p>-wieloletnie planowanie współdziałania Przemysł - MON - Szkolenie kadry i żołnierzy w czasie produkcji, -systemowe pozyskiwanie opinii użytkownika UisW i przygotowanie planów modernizacji</p>	<p>PPO, MON, SEA</p>	<p>Wypracowanie i zachowanie modelu wieloletniej, określonej podmiotowo i przedmiotowo (budżetowo) aktywności PPO</p>

REGUŁY PARTNERSTWA PRZEMYSŁU OBRONNEGO I MON

Profesjonalizacja Wojska Polskiego, przebudowa struktury naszej armii, zadania realizowane w kraju i poza jego granicami oraz konieczność modernizacji technicznej i realizacji dostaw nowoczesnych urządzeń i sprzętu wojskowego (UiSW) przez przemysł obronny to współzależne bieguny aktywności MON i przemysłowego potencjału obronnego (PPO). Efektywna komunikacja między MON i PPO posiada decydujący wpływ na spełnienie potrzeb MON, wprowadzenie na uzbrojenie WP najlepszych rozwiązań i sprzętu, zapewnienie bezpieczeństwa logistycznego oraz modernizacji i zachowania sprawności technicznej UiSW przez cały okres eksploatacji.

Celem ustanowienia i wdrożenia niniejszych propozycji jest aktywowanie dialogu i wzajemnych konsultacji pomiędzy PPO i MON, na różnych, wzajemnie uzgodnionych poziomach, według wspólnie uznanych i przyjętych zasad. Pośrednim wynikiem wykorzystania proponowanych reguły byłoby wypracowanie konstruktywnego sposobu komunikowania się o potrzebach MON i PPO, możliwych rozwiązaniach technicznych, organizacyjnych i prawnych, celach do osiągnięcia przez PPO dających MON gwarancje na wykonanie założeń polityki i strategii bezpieczeństwa państwa. Bezpośrednim wynikiem wdrożenia tak zdefiniowanych zasad partnerstwa między MON i PPO będzie efektywniejsze wykorzystanie środków na modernizację techniczną poprzez lepsze wykorzystanie potencjału intelektualnego i wytwórczego PPO. W zdecydowany sposób skorzysta gospodarka kraju jako wynik wdrożonych nowych technologii, polonizacji czy też offsetu. Jednak najważniejsza korzyść zaistnieje w systemie bezpieczeństwa RP jako rezultat symbiozy WP z rodzimym, nowoczesnym przemysłem obronnym.

Niniejsza propozycja posiada charakter otwarty, może stanowić przedmiot szerokich, wspólnych dalszych ustaleń i nie stanowi substytutu dla istniejących rozwiązań organizacyjno – prawnych. Jest natomiast swoistym projektem według którego można aktywować konstruktywne komunikowanie się między MON i PPO, bez naruszania reguł dotyczących bezpieczeństwa państwa, etyki biznesu itp. Przyjęcie przez MON i PPO proponowanych reguł, stanowić może bazę do szerokiej wymiany wiedzy, stanowisk i opinii w ramach proponowanego do ustanowienia z inicjatywy SEA, PPO i innych podmiotów „Forum”, uwzględniając zarówno nowe, planowane kompetencje Departamentu Polityki Zbrojeniowej (DPZ) MON, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR), Inspektoratu Uzbrojenia oraz Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, Sztabu Generalnego WP i innych jednostek organizacyjnych MON.

ZASADY I FORMA USTANOWIENIA PARTNERSTWA

- Przedsiębiorstwa PPO wspólnie z SEA oraz MON wyrażą wolę ustanowienia formuły wspólnego dialogu i wzajemnej komunikacji w postaci „Forum przemysłowo – obronnego” zwanego dalej „Forum”,
- Głównym celem „Forum” będzie przygotowanie i organizowanie cyklicznych spotkań, seminariów i debat eksperckich z udziałem osób odpowiedzialnych za zdolności przemysłu obronnego oraz przedstawicieli MON, SG WP, NCBiR i innych instytucji współodpowiedzialnych za system obrony i bezpieczeństwa państwa,
- Posiedzenie założycielskie „Forum” zostanie zorganizowane przez SEA w uzgodnionym z MON terminie i miejscu,

- MON działając poprzez instytucję wskazaną przez Ministra ON, wyrazi stanowisko dotyczące ustanowienia reprezentacji resortowej do prac inicjujących powstanie „Forum”,
- Przedsiębiorstwa PPO wspólnie z SEA przygotowują i przedstawiają MON projekty rozwiązań organizacyjnych „Forum”, projekty regulaminu, zadań i kandydatury przedstawicieli do Sekretariatu „Forum”,
- „Forum” wypełniać będzie funkcję ogniwa łączącego PPO z MON i NCBiR poprzez wymianę doświadczeń i wiedzy w zakresie: optymalnego wykorzystania przemysłu krajowego na rzecz obronności, generowania informacji o normach dotyczących współczesnych wymagań dla UiSW, stosowanych procedur, rozwiązań systemowych - kompatybilnych z sojusznicznymi, bezpieczeństwa logistycznego w całym cyklu eksploatacji sprzętu wojskowego we wszystkich, ważnych dla obronności aspektach
- „Forum” będzie wypracowywać wnioski do uwzględnienia w pracach PPO, MON, SG WP, NCBiR oraz w planowaniu kierunków rozwoju przemysłu obronnego, udziału w programach międzynarodowych, konsolidacji nauki i przemysłu, większego wykorzystania Europejskiej Agencji Obrony (EDA) oraz szerszego wdrożenia europejskich standardów.
- W interesie gospodarczym i bezpieczeństwa RP, „Forum” zapewni wymianę opinii na problemy nurtujące PPO a dotyczące oczekiwań MON, wnioskować będzie o wykonanie analiz i ekspertyz przez powoływane zadaniowo grupy eksperckie, wypracowywać będzie reguły dla zawierania umów między PPO i MON z uwzględnieniem symetryczności ponoszonego ryzyka. Poprzez udział specjalistów i użytkowników będzie współuczestniczyć w współtworzeniu Wstępnych Założeń Techniczno Taktycznych (WZTT), studium wykonalności oraz Wymagań Techniczno Taktycznych (WTT) dla wybranych, uznanych wspólnie z MON za szczególnie ważne programów i zadań,
- Wynikiem aktywności „Forum” winno być także wdrożenie zasad wzajemnego, partnerskiego traktowania jego uczestników, zasad realizacji prac badawczo – rozwojowo – wdrożeniowych (B+R+W) na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, zasad wdrażania w przemyśle obronnym transferowanych z zagranicy, nowoczesnych technologii i licencji, sposobu realizacji polonizacji i offsetu bezpośredniego bez naruszania prawa unijnego, reguł dla zawierania umów wieloletnich, sposobów finansowania prac rozwojowych i wykorzystania środków unijnych, dopuszczenia PPO do udziału w rozwiązaniach legislacyjnych, tworzących relacje z MON oraz UE i EDA, wypracowania stanowiska odnoszącego się do sposobu implementacji Dyrektywy 81 TFUE (Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej),
- Wszystkie formy aktywności „Forum” podlegać będą regułom zgodności z obowiązującymi w kraju przepisami i z zachowaniem kompetencji decyzyjnych poszczególnych jednostek administracji państwowej,
- Obrady, konferencje, seminaria i inne spotkania w ramach „Forum”, w których będą brali udział przedstawiciele MON, SG WP, NCBiR lub innych instytucji państwowych

będą z założenia podlegały zasadzie sporządzania dokumentacji, która prowadzona i udostępniana będzie w sposób uzgodniony w regulaminie „Forum”,

- „Forum” będzie w sposób transparentny, odpowiedzialny i rzetelny,
- Grupa inicjatywna PPO wspólnie z SEA przygotowują do akceptacji przez „Forum” zbiór dokumentów pod nazwą „Kodeks etyczny przemysłu obronnego” zwany dalej Kodeksem.
- Kodeks zostanie przyjęty i wdrożony jako system przeznaczony dla polskich producentów i usługodawców w sektorze obronnym kraju, stanowiących trzon przemysłowego potencjału obronnego RP.
- Kodeks będzie zbiorem standardów dobrowolnie i deklaratywnie przyjętych przez przedsiębiorstwo obronne, grupę podmiotów lub stowarzyszenie funkcjonujące w sektorze obrony i bezpieczeństwa RP, dotyczących m.in. wdrażanych systemowo, na każdym szczeblu kierowania podmiotem, zachowań zgodności z prawem i regulacjami, zakazu praktyk korupcyjnych, zakazu finansowania partii politycznych, właściwych relacji z agentami i pośrednikami, poddawania się kontroli, dokumentowania decyzji, ustalonych form okazywania gościnności, przyjętych zasad etyki biznesu, itp.
- Poszczególne przedsiębiorstwa przemysłu obronnego złożą deklarację wdrożenia i stosowania Kodeksu jako warunek niezbędny do czynnego uczestnictwa w pracach „Forum”,

Przedstawione powyżej propozycje nie wyczerpują wszystkich aspektów i intencji uczestników i twórców systemu obronnego RP. Wyrażane przez przedstawicieli SEA, PPO, MON i innych instytucji i organizacji od dłuższego okresu oczekiwania dotyczące konieczności wypracowania zasad dialogu i komunikacji, pozyskują w profesjonalizowanej armii coraz silne uzasadnienie.

Przemysł obronny RP jest zdolny stać się rzeczywistym partnerem MON, współtworząc nowoczesny system planowania, rozwoju, realizacji dostaw, eksploatacji, szkolenia i zabezpieczenia logistycznego Wojska Polskiego.

SEA grupując w swojej strukturze najbardziej liczące się dla tego procesu podmioty i współdziałając z wieloma krajowymi i europejskimi instytucjami, może wypełnić prekursorską rolę w ustanowieniu nowoczesnego i trwałego sposobu zapewnienia bezpieczeństwa państwa. Zaproponowana forma i zasady ustanowienia partnerstwa między PPO, SG WP i MON to baza do wypracowania docelowego modelu współdziałania na rzecz i w interesie RP.

POSTULATY KOMITETU PRZEMYSŁOWEGO (KP SEA)

na podstawie ocen sformułowanych przez przedstawicieli PPO

„Mniej barier - więcej otwartości”

14 programów operacyjnych (5 głównych i 9 specjalistycznych) przyjętych z myślą o modernizacji technicznej Sił Zbrojnych może przyczynić się istotnie do umocnienia obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Podstawowym warunkiem powodzenia tego przedsięwzięcia jest jednak bezpośrednia i systemowa współpraca pomiędzy Ministerstwem Obrony Narodowej, Sztabem Generalnym Wojska Polskiego jako gestorami a Polskim Potencjałem Obronnym - od momentu powstawania danej koncepcji aż po gotowy produkt. Obecnie na drodze kontaktów pomiędzy tymi trzema podmiotami jest zbyt wiele przeszkód formalno-prawnych oraz merytorycznych.

Ten stan rzeczy wymaga radykalnej zmiany – w przeciwnym razie PPO będzie grozić głęboki kryzys, a może nawet upadek, a Polsce - osłabienie zdolności obronnych. Taka jest zasadnicza konkluzja z Raportu Komitetu Przemysłowego Stowarzyszenia Euro-Atlantyckiego z dotychczasowego toku prac nad realizacją programów modernizacyjnych, które zostały przyjęte w połowie 2009 r. Raport powstał jako wspólna inicjatywa wielu znanych i liczących się przedsiębiorstw oraz SEA jako organizacji pozarządowej, zajmującej się polityką bezpieczeństwa.

1. POSTULAT PIERWSZY I GŁÓWNY brzmi więc: **NALEŻY USTANOWIĆ DOBRĄ WSPÓŁPRACĘ POMIĘDZY MON, SG WP i PPO, gdyż będzie ona służyć wszystkim stronom**

Poniżej przedstawiamy dalsze postulaty wynikające z Raportu a dotyczące całokształtu problematyki wraz z krótkim uzasadnieniem. W załącznikach znajdują się natomiast oceny poszczególnych programów operacyjnych wraz z odnoszonymi do nich postulatami.

2. POSTULAT DRUGI brzmi: **PRODUCENT MUSI ZNAĆ KONCEPCJĘ**

PPO zależy na możliwie stabilnych uwarunkowaniach - organizacyjnych, finansowych, ogólnopolitycznych - dla funkcjonowania, w tym na możliwie transparentnym i konsekwentnym określeniu ram dla działalności producenckiej. Jest to podstawowy warunek dla unormowania obecnej niekorzystnej sytuacji PPO. Wniosek ten jest oparty na praktycznie wszystkich wypowiedziach pisemnych i ustnych uczestników naszego projektu. Najbardziej charakterystyczne pod tym względem są w szczególności opinie do programów 3, 4. W jednej z nich (program 3) Autor stwierdza m.in. ..."problemem są ciągłe zmiany planów MON w zakresie rozwoju Marynarki Wojennej, które nie pozwalają producentom na długofalowe inwestycje w technologie i środki produkcyjne..." W odniesieniu do programu 4 Autor oceny podkreśla m.in. „Ciągłe zmiany struktur, szczególnie po stronie instytucji odpowiedzialnych za budowę i wprowadzania systemów teleinformatycznych spowodowały brak ciągłości w rozwoju systemów C4ISR w Polsce". I dalej"brak koncepcji budowy systemów C4ISR ...objawia się ciągłymi zmianami wymagań". **Najpilniejsze są regulacje o charakterze organizacyjnym.** Efektywniejsze zaangażowanie kierownictwa MON oraz przyjęcie i egzekucja podjętych przez nie decyzji (przy założeniu większego stopnia profesjonalizmu urzędników) jest niezbędne dla całokształtu uregulowań odnoszących się do polskiego przemysłu obronnego, a nawet dla jego losu. PPO powinno móc liczyć na zaangażowanie Prezydenta RP jako Zwierzchnika Sił Zbrojnych. Stawką jest bowiem adekwatne do oczekiwań politycznych spełnianie przez Siły Zbrojne różnego rodzaju misji: od obronnych po ekspedycyjne. Ponadto potrzebna jest skuteczniejsza i bardziej widoczna na zewnątrz rola Parlamentu RP, zwłaszcza wypełnianie przez sejmową i senacką komisje

obrony narodowej ich roli polegającej na demokratycznej kontroli przedsięwzięć związanych z obronnością państwa.

3. POSTULAT TRZECI: PRODUCENCI POWINNI ZNAĆ DOKŁADNE OPISY PROGRAMÓW OPERACYJNYCH I ZAŁOŻENIA TECHNICZNO-TAKTYCZNE OCZEKIWANYCH OD NICH PRODUKTÓW. POWINNI MIEĆ PRAWO KONTAKTU Z URZĘDNIKAMI I OFICERAMI

Podkreślając potrzebę jak najpilniejszego rozwiązania kwestii kontaktów pomiędzy MON, SG WP oraz PPO, Komitet Przemysłowy SEA zwraca w szczególności uwagę na kilka zjawisk, które zasadniczo utrudniają działania PPO. Są to:

- **brak informacji przekazywanych PPO przez MON, SG WP i podległe im departamenty/komórki na temat konkretnych zamierzeń, wymogów i oczekiwań.** Jedna z osób oceniających programy MON-owskie napisała, iż „ w sytuacji braku...wiedzy, a więc w naszej sytuacji, możemy pisać tylko o naszych wyobrażeniach, ewentualnie oczekiwaniach czy życzeniach. Brak jest podstawowych informacji i opisów programów operacyjnych, brak uzasadnień, brak założonych harmonogramów i celów przyszłościowych do osiągnięcia poprzez realizację poszczególnych programów” . Wątek ten pojawia się we wszystkich ocenach programów modernizacyjnych a poszczególne postulaty znajdują się dlatego w załącznikach. **Dzieje się też tak, iż informacje są jedynie ogólnikowe** (Autor oceny do programu 2 napisał, że ... „wyniki analiz MON można podsumować obrazowo: „śmigłowiec uderzeniowy wewnątrz śmigłowca transportowego transportującego min. 12 w pełni uzbrojonych żołnierzy”);
- **nieprzekazywanie dokumentów (lub szczegółowych informacji w innej formie) zawierających dane taktyczno-techniczne;**
- **niejawny charakter dokumentów,** który w większości wypadków mógłby być jawny, co powoduje brak dostępu do nich;
- **ograniczone możliwości osobistego kontaktu pomiędzy przedstawicielami MON/SG WP a PPO;**
- **widoczna na zewnątrz nienajlepsza koordynacja działań pomiędzy instytucjami/agendami w ramach MON** (np. Autor oceny do programu 8 pisze, iż ...”Żadna z istniejących konstrukcji lotniczych nie spełnia wymogów WZTT”);
- **stosunkowo słaba orientacja urzędników MON i oficerów w kwestii integracji RP z NATO i UE,** co utrudnia poznanie stosownych planów, procedur i struktur obu tych organizacji (zwłaszcza teraz w związku z restrukturyzacją agend NATO-wskich i unijnych). W związku z tym postuluje się niekiedy **przeprowadzenie ponownej analizy** (jak w ocenie nr. 2), **przekazania przez MON stosownych danych do zainteresowanych zakładów PPO** (jak w ocenie do programu 7).

Jako konkluzję powyższego fragmentu wypada zacytować jedną z ocen: **Konieczne jest więc wypracowanie trybu i metody kontaktowania się pomiędzy różnymi podmiotami po stronie MON i PPO** (Tutaj odwołujemy się do Raportu nr. 2, pt. „Dialog i współdziałanie”).

4. POSTULAT CZWARTY: MON, DAŻĄC DO SKUTECZNEJ MODERNIZACJI POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH, WINNO STARAĆ SIĘ JAK NAJPEŁNIEJ WYKORZYSTAĆ POLSKI POTENCJAŁ INTELEKTUALNY I PRODUKCYJNY.

Członkowie Komitetu Przemysłowego SEA podkreślają konieczność postrzegania programów modernizacyjnych w kontekście polityki bezpieczeństwa i obronności państwa polskiego, czyli zarówno w wymiarze narodowym jak i sojuszniczym oraz unijnym. Pragną przyczynić się do umocnienia bezpieczeństwa, obronności i potencjału jakościowego polskich Sił Zbrojnych oraz do integracji Rzeczypospolitej w demokratycznych strukturach bezpieczeństwa (przykładem może tu być ocena do programu 1). W żadnej z ocen przekazanych na potrzeby Raportu nie podważono zasadności tworzenia i realizacji programów modernizacyjnych według określonego już podziału i wyznaczonych priorytetów . Tylko w jednym z nich (nr. 9 dotyczący transportu lotniczego) wskazano na nie kompleksowy charakter programu, nie pozwalający na pokrycie potrzeb. **W większości ocen wskazano natomiast na potrzebę skoncentrowania wysiłków na polskim potencjale intelektualnym i wytwórczym ze względu nie tylko na interesy polskich producentów lecz również na bezpieczeństwo rozumiane jako zagwarantowanie tajności co do różnych przedsięwzięć i zamierzeń z zakresu obronności państwa polskiego.** I tak na przykład w ocenie do programu 4 stwierdza się, iż systemy wsparcia dowodzenia i zobrazowania pola walki ze względu na znaczenie dla bezpieczeństwa kraju powinny być zarówno w obszarze sprzętu jak i oprogramowania realizowane w oparciu o technologie krajowe i przez polskich producentów.

4. POSTULAT PIĄTY: OPINIA PPO POWINNA SIĘ LICZYĆ

Członkowie KP SEA pragnęliby wyrażać swoje opinie co do przygotowywanych obecnie – i w planowanych w przyszłości - dokumentów o charakterze strategicznym, jak Strategia Bezpieczeństwa Narodowego czy Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa – zwłaszcza we fragmentach dotyczących potencjału i przemysłu obronnego. Uważają, że – również z punktu widzenia PPO – ważna jest współpraca cywilno-wojskowa (jak zasugerował jeden z autorów, na przykład wykorzystywanie infrastruktury cywilnej), ułatwia bowiem ewentualną realizację projektów w oparciu o Europejską Agencję Obrony;

5. POSTULAT SZÓSTY: PROGRAMY POWINNY BYĆ KOMPLEKSOWE

Członkowie KP SEA nie wnoszą zastrzeżeń co do spójności pomiędzy poszczególnymi programami (w tym głównymi i specjalistycznymi). Niemniej niektórzy z nich (najwyraźniej w ocenach do programu 3 i 9) zwracają uwagę, że część programów nie jest wystarczająco kompleksowa. W związku z tym proponowane rozwiązania mogą się okazać nieefektywne. Uwaga ta dotyczy głównie Marynarki Wojennej i strategicznego transportu powietrznego.

Podobnie (oceny do programu 9,10,11,12,13, 14) zwraca się uwagę na potrzebę uzupełnienia programów o dodatkowe elementy;

6. POSTULAT SIÓDMY: KONTYNUACJA PROGRAMÓW JEST POTRZEBNA

W niektórych wypadkach należałoby dany program kontynuować ze względu na jego zasadność, charakter interdyscyplinarny i zalety wypracowanego już modelu podczas dotychczasowej realizacji (program 4, 5, 6);

7. POSTULAT ÓSMY: PROGRAMY POWINNY BYĆ NA OGÓŁ WIELOLETNIE

Programy powinny być wieloletnie/długofalowe a podejście do nich systemowe. Rozumiejąc jednak również wymóg elastyczności, należy uznać, że za optymalne rozwiązanie należałoby uznać plany kilkuletnie. Plan Modernizacji Technicznej na lata 2010 – 2011 , który należy rozumieć jako wykonawczy, może być dobrym początkiem ustanawiania takich planów. W ocenie do programów 10, 11,12 podkreślono, iż: „Konieczność kontynuacji rozpoczętych programów modernizacyjnych wymusza podpisanie umów wieloletnich. W przeciwnym wypadku zostanie zagrożona ciągłość dostaw”. **Producenci nie mieliby obiekcji, by produkty były poddawane ocenie przez MON i SG WP w różnych fazach ich realizacji,** tak aby, uwzględniając aktualne potrzeby (zasada elastyczności) zapewnić możliwie dobrą jakość produktu końcowego. Podniesiono kwestię dopuszczania **kilku wariantów rozwiązań** na etapie projektu wstępnego .

8. POSTULAT DZIEWIĄTY: NIEKTÓRE PROGRAMY NALEŻAŁOBY UZNAĆ ZA STRATEGICZNE

Część członków KP SEA uważa, iż dany program/obszar modernizacyjny należałoby uznać za „narodowy” względnie „strategiczny” lub „priorytetowy”, co implikuje finansowanie spoza budżetu MON. Postulaty uznania programu za „narodowy”/”strategiczny” postawiono i dokumentowano w odniesieniu do programów: 1, 2, 3, 4, 8, a pośrednio też w innych. **Zdając sobie sprawę z tego, jak ten problem jest z jednej strony pilny a z drugiej złożony, warto go uczynić jednym z kluczowych punktów spodziewanych konsultacji w ramach „Forum”, omawiając kryteria, które musiałby spełniać dany program, by być uznanym za strategiczny oraz szanse na jego sfinansowanie.**

9. POSTULAT DZIESIĄTY: BUDOWA BEZZAŁOGOWEGO SYSTEMU ROZPOZNANIA LOTNICZEGO

Postulowane w jednej wypowiedzi uruchomienie programu budowy polskich bezzałogowych systemów rozpoznania lotniczego klasy średniej nie spotkało się ze sprzeciwem innych członków KP SEA. Ważnym argumentem przemawiającym za takim posunięciem jest rozwój technologii PPO.

10. POSTULAT JEDENASTY: PRZY PRZETARGU GŁÓWNYM KRYTERIUM – JAKOŚĆ.

Według członków KP SEA głównym kryterium przy przetargu rozpisywanym przez MON nie powinna być cena, lecz jakość oferowanych produktów oraz ich wykonanie.

11. POSTULAT DWUNASTY: TYLE „POLONIZACJI”, ILE TO MOŻLIWE

Członkowie KP SEA zwracają generalnie uwagę na (niewykorzystane) możliwości polskiego potencjału wytwórczego (jak wyżej), aczkolwiek pała i inna w tonie wypowiedź, iż (w ocenie do programu 3) iż „program ten w obecnym kształcie pokazuje ograniczone możliwości polskiego przemysłu obronnego w zakresie produkcji jednostek i nowoczesnego uzbrojenia. Spośród ... jednostek jedynie niszczyciel min będzie praktycznie w całości zrealizowany przez polskie przedsiębiorstwa...”. Rozwiązanie kwestii „polonizacji” powinno, jak się zdaje, zmierzać w takim kierunku, by w konkretny sposób zachęcać potencjalnego kontrahenta do ulokowania znaczącej części jego produkcji w Polsce.

12. POSTULAT TRZYNASTY: OPTYMALNE USYTUOWANIE SEKTORA B+R

W większości ocen do poszczególnych programów zwracano uwagę na rangę problematyki badań i rozwoju, a także rolę Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Wypracowanie optymalnego modelu oraz zasad funkcjonowania sektora B+R powinno należeć do zadań „Forum dialogu”

13. POSTULAT CZTERNASTY: ROZWIĄZANIE INSTYTUCJONALNE MUSI BYĆ SYSTEMOWE

Producenci skupieni w KP SEA chcieliby być przekonani, że powstający Inspektorat Uzbrojenia przyczyni się do lepszego funkcjonowania MON w zakresie pozyskiwanego uzbrojenia i sprzętu. Głównie jednak chodzi o to, by Inspektorat – lub inna struktura – była sposobem na udoskonalenie pracy MON, rozwiązaniem, które okaże się systemowe i będzie spełniało przedstawione powyżej oczekiwania PPO.

PAKIET 14 PROGRAMÓW OPERACYJNYCH

RAPORT - OCENY

5 PROGRAMÓW GŁÓWNYCH w obszarach:

1. systemy obrony powietrznej i obrony przeciwlotniczej;
2. śmigłowce wsparcia bojowego i zabezpieczenia;
3. modernizacja Marynarki Wojennej;
4. zintegrowane systemy wsparcia dowodzenia oraz zobrazowania pola walki C4ISR;
5. bezałogowe systemy rozpoznawcze i rozpoznawczo-uderzeniowe.

9 PROGRAMÓW SPECJALISTYCZNYCH w obszarach:

1. indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza – TYTAN;
2. symulatory i trenażery;
3. samolot szkolno-bojowy LIFT;
4. samoloty transportowe M-28;
5. wyrzutnie WR-40 LANGUSTA;
6. artyleria lufowa: 155 mm armato-haubice samobieżne na podwoziu gąsienicowym – KRAB oraz 155 mm armato-haubice samobieżne na podwoziu kołowym – KRYL)
7. wieloprowadnicowe wyrzutnie raketowe MLRS – HOMAR;
8. kołowe transportery opancerzone – KTO ROSOMAK;
9. przeciwpancerne pociski kierowane – PPK SPIKE.

Program operacyjny Systemy obrony powietrznej i obrony przeciwlotniczej – opinia I.

pozyskanie i modernizacja przeciwlotniczych zestawów raketowych i artyleryjsko-raketowych w latach 2009+2018 pozwoli na zwiększenie skuteczności obrony powietrznej oraz uzyskanie zdolności zwalczania nowych środków napadu powietrznego celem zapewnienia wymaganego poziomu osłony z powietrza.

TEZY PODSTAWOWE:

- **Najważniejszy z programów operacyjnych MON**, gdyż jak żaden z pozostałych dotyczy bezpośrednio bezpieczeństwa każdego z nas, obywateli państwa polskiego, co jest też konstytucyjnym obowiązkiem państwa;
- **Ten ogromny projekt jest Polsce bardzo potrzebny**; głównie dlatego, że obecnie funkcjonujące systemy są przestarzałe i wymagają wymiany. Powinna to być jednak realizacja systemowa.
- Bardzo wątpliwa wydaje się być, w przypadku bezpośredniego zakupu u dostawcy zagranicznego, polonizacja, czyli możliwość wytwarzania niektórych elementów tego systemu w Polsce, przez nasz przemysł zbrojeniowy a nawet jest pewne, że zakres takiej kooperacji będzie znikomy.
A zatem trzeba posiadać własny suwerenny system nastawiony na inne cele i kompatybilny, spójny z systemem globalnego bezpieczeństwa.
- Równocześnie musimy zabiegać o rozwój własnych, krajowych systemów obrony przeciwlotniczej i antyraketowej, najlepiej aby to robić wspólnie z europejskim systemem obronnym.
Taką możliwość daje nam korzystanie z możliwości naszego krajowego przemysłu, głównie z Grupy Bumar (Radwar, PIT, Mesko) ale także innych podmiotów ppo, **które mogą wytworzyć około 2/3 potrzebnych urządzeń i systemów oraz zapewnić ich rozwój do potrzebnego poziomu a także integrację z systemami europejskimi i Natowskimi**
- **Program Obrony Przeciwlotniczej i Antyraketowej Polski powinien uzyskać rangę Programu Narodowego ze względu na jego rozległość, charakter oraz znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa naszej ojczyzny i powinien być finansowany centralnie, w ustawowo określonej formie.**
- **Program musi być kompleksowy** tj. dotyczyć wszystkich warstw opl i w efekcie w sposób etapowy, dzięki przyjętym skalowalnym i modułarnym rozwiązaniom pozwolić w efekcie na docelowe odejście od technologii dotychczasowych i zastąpienie ich rozwiązaniami zgodnymi obecnym układem politycznym i sojuszniczym, zapewniając jednocześnie ciągłość działania operacyjnego systemu opl w okresie przejściowym
- **Powstały w wyniku realizacji programu system musi być elementem tak globalnego, jak natowskiego i europejskiego systemu bezpieczeństwa**
- **Narodowość**, oznaczająca pełną kontrolę rządu RP nad systemem w zakresie decyzji do jego użycia, ma zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia wymaganych współczesnymi zagrożeniami, krótkich czasów reakcji, przy jednoczesnej integralności i kompatybilności z systemami opl NATO i UE
- **Realizacja programu siłami ppo** to zapewnienie ciągłości jego rozwoju i dynamicznego dostosowania do nowych zadań, ciągłość obsługi i szkolenia załóg, płynność i niższy koszt logistyki
- Jego podstawowymi cechami powinny być:
 - Wzajemna zintegrowana ochrona wszystkich trzech obszarów.
 - Modułowość
 - Europejskość
 - Nierewolucyjność i elastyczność wdrożenia
 - Sieciocentryczność

- Pozamilitarnymi efektami realizacji programu powinny być:
 - pobudzenie wzrostu gospodarczego,
 - uzdrowienie sytuacji polskiego przemysłu zbrojeniowego i lotniczego,
 - napływ nowoczesnej technologii,
 - współpraca międzynarodowa,
 - ograniczenie potencjalnego wzrostu bezrobocia,
 - zwiększenie możliwości obronnych kraju,
 - pełne zabezpieczenie eksploatacyjno-logistyczne systemu przez stronę polską,
 - długofalowe rozłożenie kosztów przy możliwym czasie realizacji programu np. w latach 2011-2022.

Uwagi do opracowania na temat programu operacyjnego 'Systemy obrony powietrznej i obrony przeciwlotniczej' – opinia II

Koncepcja zakładająca budowę systemu w oparciu o polski potencjał naukowy i produkcyjny wydaje się być mało realna i kosztowna dla zamawiającego. **Zamawiający nie powinien pokrywać kosztów prac badawczych i wdrożeniowych**, a dążyć do zakupu gotowych i sprawdzonych na świecie produktów. Dobrym przykładem takiego podejścia jest zakup rakiet NSM wraz z pełną infrastrukturą na potrzeby Nadbrzeżnego Dywizjonu Raketowego dla Marynarki Wojennej.

Jest to istotne chociażby ze względu na przyjęte założenia budowy Tarczy Antyrakietowej – wspólne działanie USA i państw europejskich, a system NASAMS dobrze wpisuje się w ten scenariusz – rakiety amerykańskie, reszta europejska - norweska z zapewnieniem udziału polskiego przemysłu.

Dodatkowo, znając długotrwałe procedury opracowania technicznego wszystkich koniecznych komponentów – wyrzutnie, stacje naprowadzania rakiet itd. i jeszcze dłużej trwające procedury testów, nie wydaje się, żeby było możliwe pozyskanie spójnego systemu do końca roku 2018, a nawet (jak zakłada autor opracowania) do końca roku 2022. Sprawa terminów jest tym bardziej istotna, że system OP bliskiego zasięgu powinien zostać wdrożony do eksploatacji w Siłach Zbrojnych w 2014 - 2015 roku z uwagi na upływające w tym czasie rezerwy zestawów NEWA. Ponadto najistotniejszy i najdroższy element systemu, jakim są rakiety, praktycznie nie będzie wytworem polskiej myśli technicznej. Wydaje się również mało prawdopodobne przekazanie licencji na ich produkcję polskim firmom, gdyż z praktyki wiadomo, że nikt nie pozbywa się tak istotnego ze względów strategicznych i ekonomicznych wyrobu, a produkcja tylko na nasze potrzeby w Polsce byłaby nieopłacalna.

Dotychczasowe doświadczenia z polskim przemysłem obronnym uczą, że system obrony powietrznej i przeciwlotniczej oparty o prace badawcze z uwagi na wspomniane przedłużające się procedury badawcze i wdrożeniowe może być również bardzo drogi. Przykładem takiej sytuacji mogą być doświadczenia z programami:

- Samolot szkolno – bojowy IRYDA
- System dowodzenia i kierowania OP DUNAJ
- Przeciwlotniczy Zestaw Artyleryjski LOARA

Oczywiście udział polskiego przemysłu w realizacji projektu jest możliwy i konieczny. Musi być jednak oparty na realnych podstawach. Na pewno strona polska może dostarczać systemy dowodzenia i łączności, wykrywania i rozpoznania, podwozia bazowe oraz zapewnić zabezpieczenie logistyczne.

Uwagi do opracowania **Bumaru Multi Role Transport Tanker**

Teza opracowania, że realizowany obecnie program „Samoloty transportowe M-28” niewiele zmienia w możliwościach SZ w zakresie transportu lotniczego oraz że konieczny jest rozwój transportu strategicznego, pozwalającego na przetransportowanie ludzi i sprzętu na duże odległości, wydaje się być słuszną. Problem strategicznego lotnictwa transportowego dotyczy jednak niemal wszystkich państw NATO, i właśnie ze względu na brak własnej floty samolotów transportowych dużej ładowności o zasięgu strategicznym Polska, jak wiele innych państw sojuszniczych, jest uczestnikiem programu NATO **SALIS** (dzierżawa ukraińskich Ruslanów dla potrzeb transportu strategicznego). Istnieje ponadto umowa MON z LOT-em o wojskowym wykorzystaniu floty LOT w razie takiej potrzeby. Dlatego można stwierdzić, że o ile pozyskanie tankowców wydaje się sensownym zamiarem w perspektywie długofalowej, to sugerowanie, że rozwój programu Multi Role Transport Tanker jest palącą narodową potrzebą, jest zdecydowanie przesadzone.

Uwagi do opracowania na temat 13 Programu
Operacyjnego Kołowy Transporter Opancerzony – KTO Rosomak

Pełna implementacja programu operacyjnego KTO Rosomak wymagała będzie renegotjacji umowy licencyjnej (pierwotna umowa obejmowała produkcję 690 szt. ,a program operacyjny przewiduje do 2018r.-ponad 800 szt.)

Podczas renegotjacji z licencjodawcą należałoby rozważyć zniesienie bądź znaczne zmniejszenie ograniczeń eksportowych. Dotychczas możliwości eksportowe KTO obejmują tylko siedem krajów (MALEZJĘ, INDIE, INDONEZJĘ, EGIPET, ANGOŁĘ, JEMEN, WIETNAM)

PROGRAM GŁÓWNY – ŚMIGŁOWCE WSPARCIE BOJOWEGO I ZABEZPIECZENIA

Stan faktyczny:

- Program jest w fazie realizacji, Biuro Analiz Rynku Uzbrojenia wystosowało RFI do wybranych producentów w dniu 24 sierpnia 2010, odpowiedzi spłynęły do końca października br.
- Prawdopodobni adresaci RFI:
 - Sikorsky Aircraft Corporation (SAC), będący częścią holdingu UTC (United Technologies Corporation) - USA
 - Agusta Westland - Włochy
 - Eurocopter – Francja / Niemcy
- Zapotrzebowanie obejmuje 26 maszyn, z dostawą w latach 2014 – 2018, w następujących wersjach:
 - 16 sztuk wsparcia bojowego pododziałów;
 - 4 sztuki zwalczania okrętów podwodnych;
 - 3 sztuki poszukiwania i ratownictwa lądowego
 - 3 sztuki poszukiwania i ratownictwa morskiego
- Prawdopodobni uczestnicy postępowania i oferowane maszyny:
 - Sikorsky Aircraft Corporation (poprzez / z udziałem PZL Mielec, będącego ich własnością) oferujący śmigłowiec S-70i Black Hawk
 - Konsorcjum NHI (NATO Helicopter Industries), składające się z firm Agusta Westland, Eurocopter oraz Fokker, oferujące wspólnie śmigłowiec NH-90 (prawdopodobnie z udziałem PZL Świdnik, będącym własnością Agusta Westland).

Postulaty / rekomendacje Komitetu Przemysłowego SEA:

- Wykonanie ponownej analizy zapytania o informacje, z wykorzystaniem doświadczeń oraz wiedzy o użytkowaniu tego typu śmigłowców wśród państw użytkujących nowoczesną technikę wiroplataw. Potrzebny jest „przeskok” zarówno technologiczny (post-radziecki Mi-8 a np. NH-90 z systemem fly-by-wire) oraz koncepcji użycia śmigłowców na współczesnym teatrze działań. Wyniki obecnych analiz MON w tym względzie można podsumować obrazowo: „śmigłowiec uderzeniowy wewnątrz śmigłowca transportowego transportującego min. 12 w pełni uzbrojonych żołnierzy”.
- Biorąc pod uwagę, że prawdopodobnie obydwaj konkurenci będą posługiwać się / wykorzystywać swoje zasoby produkcyjne w Polsce, rozważyć wprowadzenie w procedurze, we współpracy z Ministerstwem Gospodarki, dodatkowych zachęt do tworzenia wokół zakładów, gdzie będzie potencjalnie odbywał się montaż końcowy (PZL Świdnik lub PZL Mielec) „centrów doskonałości”, których adresatem byłby cały polski ppo, tak, aby na decyzji skorzystał nie tylko jeden zakład (maksymalna możliwa polonizacja, nie tylko systemów śmigłowca ale także całej otaczającej infrastruktury w całościowym cyklu użytkowania)
- Postulat rozważenia przez MON możliwości zwiększenia zamówienia, podzielenia go na etapy etc (nota bene: narodowy program śmigłowcowy oscylował wokół 80-100 śmigłowców) co pozwoliłoby na lepsze planowanie inwestycji przez przemysł oraz przygotowanie się na długofalową współpracę a nie walkę o „wydzieranie” zamówień z roku na rok.

- „Wpisanie” decyzji o wyborze śmigłowca w obszar współpracy strategicznej, gospodarczej i politycznej. Decyzja winna być sygnałem „geostrategicznym” obranego przez rząd kierunku oraz dźwignią do pogłębienia wspólnego szkolenia, wspólnych projektów przemysłowych, współpracy na rynkach trzecich.

ANALIZA WSTĘPNA PROGRAMU OPERACYJNEGO W ZAKRESIE DOT. MARYNARKI WOJENNEJ

ZANIEDBANIA

Przez ostatnie 10 lat Marynarka Wojenna praktycznie nie pozyskiwała nowych jednostek, jedynie modernizowała istniejące bądź pozyskiwała okręty, wcześniej użytkowane przez inne floty.¹ Wybudowano jedynie okręt wsparcia logistycznego ORP „Kontradmiral X. Czernicki”, a obecnie trwa budowa w Stoczni Marynarki Wojennej nowoczesnej korwety wielozadaniowej t. Gawron. W tym czasie wycofano też z linii ponad 62% okrętów bojowych i pomocniczych jednostek pływających, lotnictwo morskie zredukowano o ponad 50%, a stan osobowy Marynarki Wojennej zmniejszono o 36%.

ZAGROŻENIA

Powyższa sytuacja rodzi dwa rodzaje zagrożeń:

1. Po 2018 roku skończą się rezerwy większości obecnych jednostek liniowych, a możliwości ich ponownego odnowienia będą bardzo ograniczone, z uwagi na fakt, że już teraz są to jednostki modernizowane. Finansowo niemożliwe jest uzupełnienie w krótkim czasie tak wielkiego ubytku jednostek, gdyż są to jednostki niezwykle kapitałochłonne. W rezultacie Marynarka Wojenna utraci zdolność bojową i nie będzie w stanie wypełniać wielu zadań operacyjnych narodowych i sojuszniczych;
2. Brak inwestycji i ograniczenia w ilości jednostek spowodują utratę wyszkolonych ludzi w Marynarce Wojennej oraz wiedzy technicznej i zdolności produkcyjnych w hutach i zakładach wytwórczych. Nie nastąpi też transfer technologii z zagranicy (brak offsetu), w rezultacie czego polski sektor obronny stanie się coraz bardziej zacofany. Odtworzenie utraconych zdolności zajmuje zawsze więcej czasu i funduszy niż utrzymanie.

OBECNY PROGRAM OPERACYJNY

Modernizacja Marynarki Wojennej RP stanowi jeden z czternastu programów operacyjnych tworzących *Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych na lata 2010-2018*. W ramach programu przewidywane jest m.in.:

- dokończenie budowy korwety wielozadaniowej proj. 621 Gawron,
- pozyskanie jednego okrętu podwodnego nowego typu,
- pozyskanie nowoczesnego niszczyciela min proj. 258 Kormoran II,
- modernizacja dwóch fregat typu Oliver Hazard Perry,
- modernizacja dwóch okrętów rakietowych proj. 1241 Tarantul,
- dokończenie modernizacji okrętów rakietowych proj. 661 Orkan,
- modernizacja czterech okrętów podwodnych typu Kobben.

oraz sformowanie Nadbrzeżnego Dywizjonu Rakietowego. W odniesieniu do lotnictwa morskiego założono pozyskanie siedmiu śmigłowców różnych typów. Pierwsze dwie maszyny, w wersji SAR i ZOP, powinny zasilić Brygadę Lotnictwa Marynarki Wojennej w 2014 roku.

Program ten w obecnym kształcie pokazuje ograniczone możliwości polskiego przemysłu obronnego w zakresie produkcji jednostek i nowoczesnego uzbrojenia. Spośród w/w jednostek **jedynie niszczyciel min będzie praktycznie w całości zrealizowany przez polskie przedsiębiorstwa (CTM +Politechnika Gdańska)**, kooperacja z zagranicznymi producentami przewidziana jest jedynie w

¹ Zmodernizowane zostały między innymi okręty rakietowe typu Orkan (ORP „Orkan” „Piorun” i „Grom”), niszczyciele min typu Krogulec (ORP „Mewa”, „Czajka”, „Flaming”), okręty ratownicze (ORP „Piast” i „Lech”), statki powietrzne, a także systemy obserwacji i łączności oraz infrastruktura baz morskich. Potencjał Marynarki Wojennej wzbogaciły dwie fregaty rakietowe typu Oliver Hazard Perry (ORP „Gen. K. Pułaski” i ORP „Gen. T. Kościuszko”) wraz z czterema śmigłowcami pokładowymi (dar rządu USA), cztery okręty podwodne t. Kobben (ORP „Sokół”, „Sęp”, „Kondor” i „Bielik” - dar rządu Norwegii)

zakresie pomniejszych elementów wyposażenia (systemy trałowe). W pozostałych przypadkach konieczna jest szeroka współpraca z firmami zagranicznymi, zazwyczaj w zakresie szerszym niż z przemysłem polskim.

PROBLEMY ZWIĄZANE Z OBECNYM KSZTAŁTEM PROGRAMU

Sytuacja powyższa jasno dowodzi, że transfer zagranicznych technologii jest absolutną koniecznością, jeżeli nie chcemy przekształcić polskiego sektora w skansen. Jednakże program operacyjny w obecnym, mocno okrojonym w stosunku do potrzeb Marynarki Wojennej kształcie nie gwarantuje transferu nowoczesnych technologii nawet w ograniczonym zakresie. Zamawianie wykonania jednej tylko jednostki pływającej określonego typu, jak ma to miejsce w przypadku korwety wielozadaniowej, rodzi więcej problemów niż przynosi rozwiązań. **Na całym świecie pierwsze jednostki określonego typu traktowane są jako testowe i ich rebusy są znacznie krótsze niż pozostałych, gdyż w naturalny sposób w trakcie eksploatacji ujawniają się błędy konstrukcyjne i problemy eksploatacyjne, które są usuwane w następnych jednostkach.** W przypadku posiadania zaledwie jednej jednostki określonego typu można od razu założyć, że koszty jej utrzymania i remontu będą ponadstandardowe.

Ponadto tak skromna inwestycja też nie daje znaczących korzyści offsetowych. Dodatkowo problemem są ciągle zmiany planów MON z zakresie rozwoju Marynarki Wojennej, które nie pozwalają producentom na długofalowe inwestycje w technologie i środki produkcyjne. Przykładem może być zakup linii do spawania odwrotnego przez Stocznie w Gdyni, która jest niezbędna przy produkcji korwet i miała stać się opłacalna po wyprodukowaniu trzeciej jednostki. Ograniczenie skali rozbudowy MW na pewno przyczyniło się do problemów stoczni.

Przykładem barier biurokratycznych, które uniemożliwiają właściwą realizację już przyjętych projektów, jest sprawa sformowania Nadbrzeżnego Dywizjonu Raketowego. Projekt NDR stwarza zupełnie nowe możliwości skutecznej, mobilnej obrony polskiego wybrzeża i wprowadza na wyposażenie Marynarki Wojennej RP rakietę nowej generacji. 40% wartości zamówienia zostało ulokowane w polskim przemyśle (firmy PIT, Transit oraz Jelcz), ponadto projekt NDR stworzył możliwości zawarcia dwóch umów offsetowych o łącznej wartości ok. 700 mln zł.

Niestety, stan prawny i realizacyjny na chwilę obecną gwarantuje jedynie dostawę 12 rakiet w ramach pierwszej umowy o dostawie do 2012 roku, co pozwala na obsadzenie jedynie 50% wyrzutni raketowych. Zakup dalszych 38 rakiet (36 potrzebnych do osiągnięcia gotowości bojowej jednostki zgodnej ze standardami NATO oraz dwie na wypadek konieczności serwisowania rakiet) byłby możliwy po sfinalizowaniu pierwszej i drugiej umowy offsetowej. Niestety, pierwsza umowa offsetowa, która została wynegocjowana i podpisana przez Ministra Gospodarki, z niewyjaśnionych powodów do dziś nie jest zaakceptowana przez Radę Ministrów, co uniemożliwia sfinalizowanie sprawy kolejnego pakietu offsetowego oraz dokończenie procesu zakupu potrzebnej ilości rakiet w ramach rozszerzonej umowy o dostawach.

MOŻLIWOŚCI ROZWOJU

Współczesna flota spełnia 3 podstawowe funkcje; militarna, dyplomatyczna i policyjną. Eksperti oceniają, że do wypełniania tych funkcji Polska MW potrzebuje:

1. F. militarna

- kilkunastu okrętów klasyfikowanych jako lekkie nawodne siły uderzeniowe (korwety, kutry raketowe). Aktualnie jest pięcioma (ORM pr. 660M – 3 oraz ORM pr. 1241 - 2). Oznacza to, iż potencjał MW RP powinien zostać wzmocniony o **6 - 9 okrętów KTR lub korweta;**
- nowoczesnych sił OPM. Aktualnie MW RP dysponuje NiM - 3 oraz 17 trałowcami redowymi. Siły te powinny zostać zwiększone o **6 - 9 okrętów podklasy NiM lub OPM;**
- zwiększenie lotniczych sił ZOP, łącznie 16 – 18 śmigłowców lub samolotów ZOP. Konieczne jest więc pozyskanie **8 – 10 nowoczesnych śmigłowców lub samolotów ZOP.**

2. F. dyplomatyczna

- Zadania w ramach stałych zespołów NATO powinny realizować okręty podklasy fregata oraz OP oraz inne większe okręty zabezpieczenia specjalnego. celem wydaje się pozyskanie **2-3 fregat raketowych oraz 2-3 okrętów zabezpieczenia specjalnego lub logistycznego.**

3. F. policyjna

- Zasadniczym zadaniem MW RP na Bałtyku jest poszukiwanie i ratownictwo. Konieczne jest **zwiększenie liczby śmigłowców SAR o 4 - 6 śmigłowców.**

4. Rozwój specjalizacji narodowej

- w przypadku Polski rozwiniętą specjalność narodową powinny stanowić nowoczesne okręty rozpoznania radioelektronicznego (ORR) lub okręty dowodzenia obroną przeciwminową (OPM).

5. Pozyskanie okrętów podwodnych nowego typu.

Od kwietnia 2010 r. trwa wstępny etap, procedura przetargowa powinna zakończyć się w 2011 r. Jedynie zakontraktowanie budowy nowych jednostek, w przeciwieństwie do pozyskania okrętów na rynku wtórnym, pozwoli na zaangażowanie w ten program przemysłu krajowego, w tym przede wszystkim Stoczni Marynarki Wojennej, pozwalające na zachowanie jego potencjału i umożliwiające jego rozwój. Okres użytkowania okrętu podwodnego wynosi około 35 lat, w tym czasie okręt musi być remontowany i poddawany modernizacji. Wyłącznie udział w budowie jednostek umożliwia całościowe późniejsze ich utrzymanie w sprawności przez krajowy przemysł stoczniowy i zbrojeniowy. Konieczny jest więc wybór firmy zagranicznej, która będzie miała wolę i możliwości przejęcia Stoczni Marynarki Wojennej i może zapewnić utrzymanie jej mocy produkcyjnych w przyszłości. Należy też dodać, że seria okrętów pozwalająca na zaangażowanie w ich budowę polskich firm należących do sektora zbrojeniowego musi obejmować co najmniej dwie jednostki.

PROBLEMY FINANSOWANIA ROZWOJU MW I PROPONOWANE ROZWIĄZANIA

W celu utrzymania i rozwoju zdolności bojowych MW RP konieczne jest pozyskanie środków spoza budżetu MON w ramach stabilnych, wieloletnich programów. Wskazują na to doświadczenia z realizacji budowy korwety wielozadaniowej Gawron. W 2014 r. zakończy się spłata samolotów F-16, dlatego postulowane programy rozwoju MR przewidują (jak dotąd bezskutecznie) sięgnięcie po środki z budżetu państwa po tej dacie. **Rozwiązanie tego typu stanowiła propozycja uchwalenia Narodowego Programu Budowy Okrętów**, sformułowana przez Sejmową Komisję ON w dezyderacie z 29 maja 2008 r. Program taki umożliwiłby, przy zapewnieniu stałego poziomu finansowania na poziomie 0,05% PKB, zatrzymanie procesu zanikania zdolności operacyjnych MW RP, a następnie odtworzenie floty złożonej z około 30 okrętów bojowych i wsparcia, zdolnej do realizacji nałożonych na nią zadań. Projekt niestety nie został przyjęty, jednak **analizy stanu i perspektyw rozwoju Marynarki Wojennej jasno wskazują, że w najbliższym czasie konieczne będzie przygotowanie podobnego programu, gwarantującego zachowanie zdolności bojowych MW RP.** Powinien ponadto powstać ustawowy mechanizm budowy jednostek pomocniczych na potrzeby MW w stoczniach krajowych, finansowany ze środków Ministerstwa Gospodarki / Agencji Rozwoju Przemysłu przewidzianych na:

- ratowanie i restrukturyzację przemysłu stoczniowego,
- działania antykryzysowe w priorytetowym sektorze obronności i bezpieczeństwa państwa .

Całość tych działań powinna pozwolić na utrzymanie zdolności bojowej Marynarki Wojennej RP w zakresie wykonywania wszystkich zadań narodowych i sojuszniczych.

PROGRAM GŁÓWNY nr 4 – ZINTEGROWANE SYSTEMY WSPARCIA DOWODZENIA ORAZ ZOBRAZOWANIA POLA WALKI C4ISR

Stan faktyczny:

- Pojęcie Zintegrowane Systemy Wsparcia Dowodzenia oraz Zobrazowania Pola Walki C4ISR – jest pojęciem bardzo szerokim i w zależności od szczebla dowodzenia oraz rodzaju wojska należy tworzyć inne wymagania specyficzne dla danego systemu.
- W wojsku polskim od lat 90 są wprowadzane systematycznie systemy wsparcia dowodzenia oraz zobrazowania pola walki w poszczególnych rodzajach wojsk. Działania te oparte były głównie o opisane i zdefiniowane potrzeby rodzajów wojsk we współpracy ze specjalistami z Zarządów Dowodzenia, Łączności i Informatyki Sztabu Generalnego (P6) (lub ich poprzedników organizacyjnych) Zarządów Dowodzenia, Łączności i Informatyki Rodzajów Wojsk (lub ich poprzedników organizacyjnych) oraz innych zmieniających się instytucji odpowiedzialnych za organizację systemów teleinformatycznych w Wojsku Polskim. Ciągłe zmiany struktur, szczególnie po stronie instytucji odpowiedzialnych za budowę i wprowadzanie systemów teleinformatycznych spowodowały brak ciągłości w rozwoju systemów C4ISR w Polsce.
- W Wojsku Polskim poza specjalistycznymi systemami dwóch rodzajów wojsk (odpowiedzialnych za rozwój artylerii i odpowiedzialnych za obronę przeciwlotniczą) w sposób dramatyczny widać brak koncepcji budowy systemów C4ISR co objawia się ciągłymi zmianami wymagań. Kolejno uruchamiane programy w zakresie systemów łączności i teleinformatycznych, szczególnie w obszarze systemów stacjonarnych, w większości wypadków nie tylko nie korzystały z dotychczasowych doświadczeń wynikających z wprowadzonych systemów specjalistycznych, ale wręcz były tworzone w oderwaniu od wymagań kompatybilności z wdrożonymi w SZ RP rozwiązaniami. Niejasne zasady zlecenia takich samych lub podobnych programów, zmiany wykonawców odpowiedzialnych za fazę B+R i wdrażanie ich przez inne podmioty (wielokrotnie pod hasłem „nowoczesności” i „interoperacyjności”) pod nowymi nazwami, w rezultacie prowadziło do braku postępu w integracji systemów różnych rodzajów wojsk i różnych szczebli dowodzenia.
- Systemy C4ISR w ujęciu technicznym dzielimy:
 - Systemy stacjonarne – oparte głównie o centra dowodzenia, które generalnie korzystają z mediów łączności przewodowo-radioliniowej, łączności satelitarnej oraz infrastruktury łączności cywilnej. Systemy te występują na szczeblach operacyjnych i wyższych taktycznych.
 - Systemy mobilno-kontenerowe – oparte o systemy kontenerowe przewożone różnymi środkami transportu w pobliże pola walki. Systemy te korzystają z mediów łączności przewodowo-radioliniowej i satelitarnej. Infrastrukturalnie są ściśle powiązane z systemami stacjonarnymi i generalnie bazują na tej samej bazie sprzętowej, wymagają innego typu oprogramowania. Systemy te

- występują na poziomach wyższych taktycznych, taktycznych do szczebla brygady i sporadycznie batalionu.
- Systemy mobilne - oparte na łączności radiowej różnego typu. Sporadycznie korzystają z infrastruktury przewodowo-radioliniowej i łączności satelitarnej. Systemy te są diametralnie różne zarówno w zakresie bazy sprzętowej, jak i wymagań w zakresie oprogramowania w stosunku do dwóch poprzednich rodzajów systemów.
 - Systemy Indywidualnego żołnierza – oparte wyłącznie o środki łączności radiowej i całkowicie inne oprogramowanie dostosowane do możliwości percepcji żołnierza na polu walki.
 - Stan aktualny w Wojsku Polskim:
 - Systemy Stacjonarne – istnieją i są na wysokim poziomie technicznym, oprogramowanie jest rozwijane od wielu lat i jest na dosyć wysokim poziomie.
 - Brakuje wielu modułów oprogramowania specjalistycznego dla różnych rodzajów wojsk i powiązania z systemami mobilno-kontenerowymi.
 - Systemy mobilno-kontenerowe – w okresie od lat 90 realizowanych było kilka projektów budowania tych systemów w Wojsku Polskim. Najbardziej rozpowszechnione systemy budujące infrastrukturę teleinformatyczną to STORCZYK i JAŚMIN. Ilość systemów kontenerowych jest bardzo duża a ich poziom techniczny dzięki stałej modernizacji tego pierwszego i niedawnym zakupom tego drugiego odpowiada aktualnemu poziomowi techniki. Dla tych systemów opracowane zostało wiele różnych rozwiązań softwarowych, dla potrzeb ogólnowojskowych jak SZAFRAN ZT, czy oprogramowania specjalistyczne dla wojsk obrony przeciwlotniczej, czy marynarki wojennej.
 - Brakuje jakiegokolwiek powiązania z systemami bojowymi i specjalistycznymi, brakuje modułów do analiz pozyskanych danych, oprogramowanie i sprzęt całkowicie niedostosowany do wykorzystania w systemach mobilnych.
 - Systemy mobilne – w Wojsku Polskim wprowadzony jest system mobilny w wojskach raketowych i artylerii (ZZKO TOPAZ) oraz w wojskach obrony przeciwlotniczej (ŁOWCZA, REGA). Systemy te spełniają wszystkie kryteria systemów wsparcia dowodzenia oraz zobrazowania pola walki w zakresie potrzeb niskiego szczebla taktycznego tych rodzajów wojsk.
 - Brakuje pełnej integracji i koncepcji integracji z systemami mobilno – kontenerowymi, integracji tych systemów z systemami rozpoznania,
 - Brakuje systemów tego szczebla dla wojsk zmechanizowanych (realizowany w latach początku lat 2000 program IRYS2000 w zakresie wozów dowodzenia szczebla taktycznego, został zarzucony i nie wyciągnięto z jego realizacji wniosków, w budowie WZTT na BMS nie wykorzystano wniosków z konfiguracji KTO Rosomak wersji ISAF). Aktualnie podjęto próby zdefiniowania budowy tych systemów przez stworzenie WZTT na system BMS – które są silnie powiązane z rozwiązaniami sprzętowych i oprogramowania z systemami mobilno-kontenerowymi, co stoi całkowicie w sprzeczności z tendencjami i doświadczeniami wiodących armii świata (USA, GB, D, F, I).
 - Systemy Indywidualnego Żołnierza – uruchomiony jest program TYTAN, kontynuacja projektu powinna zaowocować zbudowaniem systemu powiązanego z Systemami Mobilnymi. W WZTT na BMS i stanowisku niektórych organizatorów odpowiedzialnych za budowę systemów

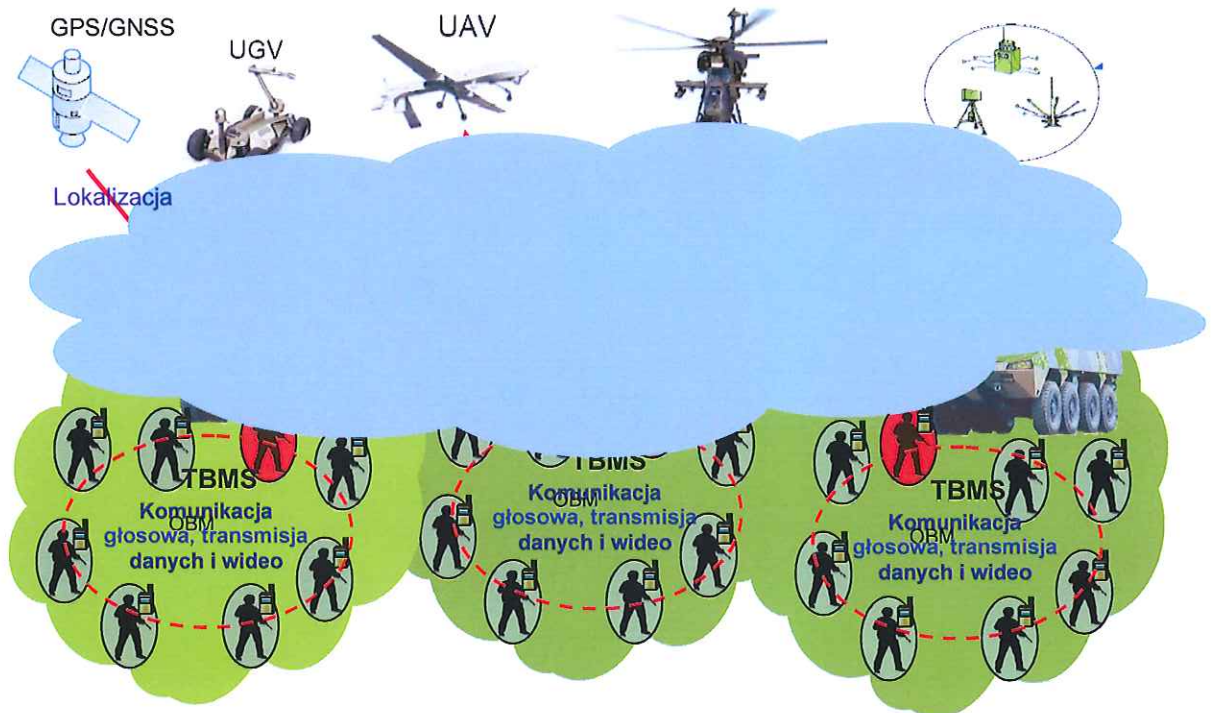
teleinformatycznych przyjęto założenie, że system ten powinien być oparty o rozwiązania sprzętowe i programowe wywodzące się z systemów mobilno-kontenerowych, co jest całkowicie sprzeczne ze stanem techniki i doświadczeniami innych krajów wiodących w budowie tych systemów.

- Systemy Wsparcia Dowodzenia i Zobrazowania Pola Walki C4ISR staną się w najbliższej przyszłości elementami uzbrojenia, które będą w sposób istotny decydowały o zdolnościach obronnych i bojowych SZ RP. Elementy tych systemów są w Polsce wytwarzane przez podmioty krajowe. Systemy te ze względu na znaczenie dla bezpieczeństwa kraju powinny być zarówno w obszarze sprzętu jak i oprogramowania realizowane w oparciu o technologie krajowe i przez polskich producentów. Realizacja tych systemów powinna być oparta na zasadach kompatybilności i kontynuacji wprowadzonych i eksploatowanych systemów w oparciu o współpracę wielu podmiotów krajowych i przy wsparciu ostatecznych użytkowników oraz ekspertów wojskowych.
- Zapotrzebowanie na elementy systemu jest trudne do zdefiniowania na tym etapie, ale dotyczyć będzie każdego stanowiska pracy bojowej i dowodzenia w strukturach armii. W systemy te musi być docelowo wyposażony każdy żołnierz, pojazd, kontener, stanowisko dowodzenia. Należy przyjąć, że realizacja dochodzenia do pełnej zdolności bojowej systemów C4ISR trwać będzie przez wiele lat i dla uniknięcia błędów podobnych wielkich projektów jak choćby w USA (FCS) czy UK (BOWMAN) powinno się przyjąć inkrementalny tryb budowy i wdrażania systemu poprzez kolejne rozszerzenia funkcjonalności i jego zakresu oraz okresowo dokonywać aktualizacji wymagań celem nadążania za zmianami stanu techniki.

Postulaty / rekomendacje Komitetu Przemysłowego SEA:

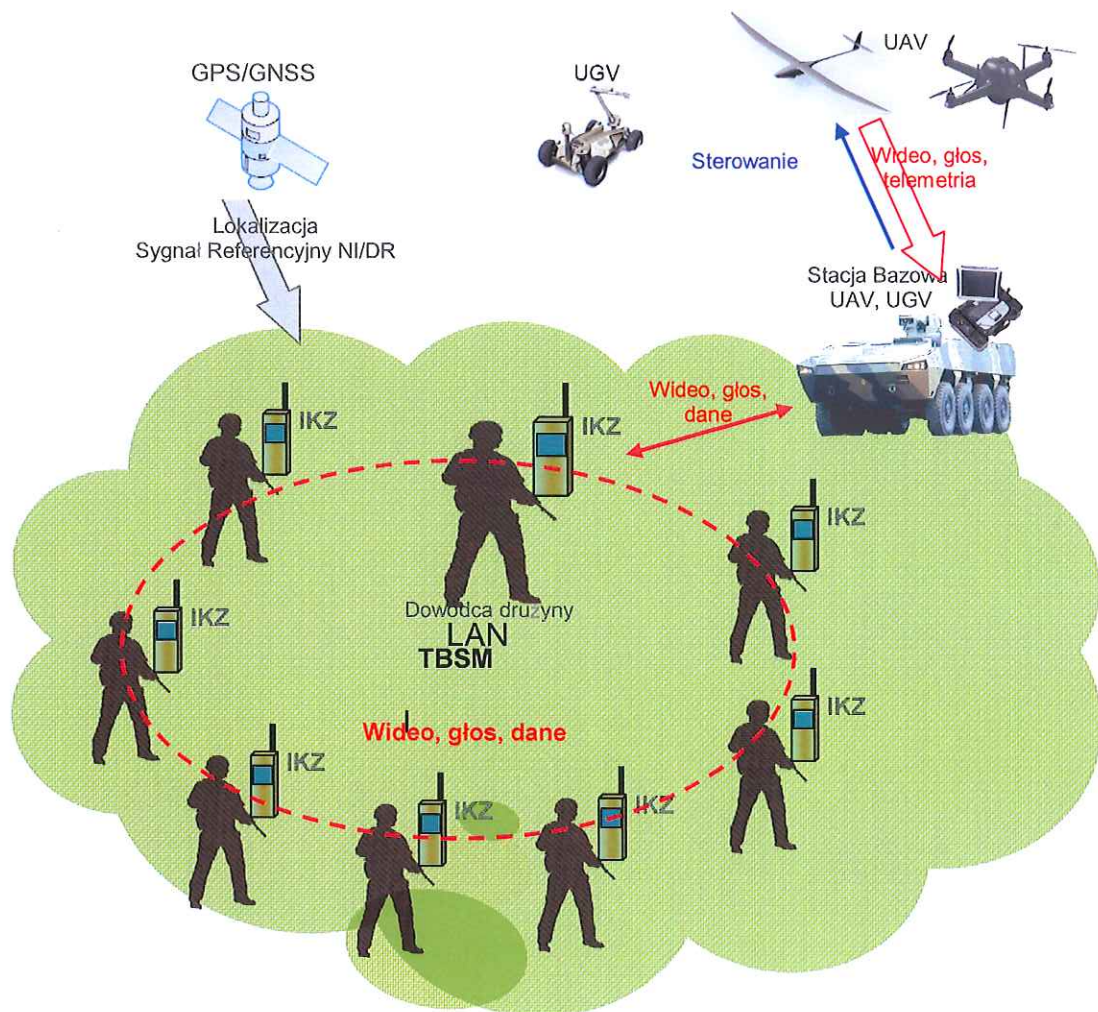
- Realizacja tego programu ze względu na znaczenie dla obronności państwa w oparciu o podmioty krajowe.
- Realizacja tego programu powinna być oparta o kontynuację dotychczas wdrożonych rozwiązań i ich stopniową ewolucyjną modyfikację.
- Program powinien być wykorzystany do stymulacji i przebudowy polskiego przemysłu obronnego, z tego względu wszystkie kluczowe dla realizacji programu technologie (sieci, kryptografia, komputery i sprzęt tempestowy, sensory) powinny być opracowane i produkowane w kraju. Oparcie projektu o rozwój polskiego zaplecza technologicznego zagwarantuje wojsku bezpieczeństwo, odporność systemu na cyberataki, zapewni stabilność dostaw i modernizacji w perspektywie wieloletniej, wzmocnienie technologiczne przemysłu, wzmocnienie zdolności eksportowych przemysłu obronnego.
- Następujące główne założenia w zakresie zabezpieczenia technologii krajowych powinny być wpisane w projekt:
 - Dysponowanie przez dostawcę i poddanie kontroli SOP (Służbom Ochrony Państwa) systemu operacyjnego. Ze względu na aktualny stan techniki i przyjęte rozwiązania w krajach europejskich oraz USA preferowany powinien być system Linux. Systemy oparte o system Windows powinny być zweryfikowane i dla tych systemów powinny być wypracowane bardzo rygorystyczne procedury dostępu, pracy w sieci innych komputerów, korzystania z nośników pamięci, ochrony przeciwwirusowej i obrony przez dostępem/atakami osób nieuprawnionych.

- Dla realizacji programu należy wypracować w warunkach krajowych standardowe urządzenia i oprogramowanie kryptograficzne dla wszystkich szczebli przekazywania informacji (ściśle tajne, tajne, poufne, zastrzeżone).
- Dla realizacji programu należy w warunkach krajowych budować kluczowe urządzenia do przesyłania danych. Urządzenia poniżej wymienione powinny być od podstaw opracowane i produkowane w kraju. Dokumentacja do tych urządzeń powinna być własnością krajowych podmiotów lub wojska. Oprogramowanie wbudowane w te urządzenia powinno być dostępne SOP wraz z kodami źródłowymi.
- Następujące urządzenia powinny być produkowane całkowicie w kraju i krajowe podmioty lub wojsko powinno być w 100% właścicielem dokumentacji i praw autorskich:
 - Dla systemów stacjonarnych:
 - Komputery tempestowe
 - Urządzenia kryptograficzne
 - Rutery szkieletowe i brzegowe
 - Dla systemów mobilno-kontenerowych:
 - Urządzenia kryptograficzne
 - Rutery szkieletowe i brzegowe
 - Radiolinie
 - Urządzenia komunikacji troposferycznej
 - Dla systemów mobilnych:
 - Radiostacje wszystkich typów
 - Routery brzegowe w wersjach pojazdowych
 - Routery radiowe
 - Linki wszelkiego typu z systemami sensorycznymi
 - Urządzenia kryptograficzne
 - Radiostacje IP – pojazdowe, przenośne i ręczne
 - Dla systemów indywidualnego żołnierza:
 - Radiostacje osobiste żołnierza i terminale żołnierza.
- Szczegółowa analiza rynku krajowego pokazuje, że wszystkie wyżej wymienione kluczowe technologie są możliwe do wykonania w ramach polskiego przemysłu obronnego. Warunkiem jest uruchomienie projektu w porozumieniu i przy współpracy w krajowymi podmiotami wzorem współpracy w projekcie TYTAN.
- Wprowadzenie, nawet w niewielkim zakresie, urządzeń o nieznannej konfiguracji, budowanych w oparciu o komercyjne moduły COTS, w miejsce kluczowych technologii i urządzeń niezbędnych do budowy systemów C4ISR, spowoduje znaczny spadek bezpieczeństwa tych systemów i w oczywisty sposób uzależni na dziesięciolecia wojsko polskie od dostawców zagranicznych. Stanowić to będzie też blokadę rozwojową przemysłu krajowego i likwidację zdolności technologicznych oraz eksportowych przedsiębiorstw krajowych w zakresie technologii IT.
- MON powinien rozważyć zbudowanie wieloletniego programu wdrażania systemów C4ISR, szczególnie dotyczy to systemów niskiego szczebla gdzie musi istnieć bezpośrednie powiązanie pomiędzy projektem TYTAN oraz programami rozwoju systemów bezzałogowych (UAV, UGV). Jak bezpośrednio muszą być powiązane te programy, pokazuje poniższy rysunek:

- Wprowadzenie i zakup szerokiej skali systemów C4ISR powinno być poprzedzone analizą przemysłową zleconą szerokiemu konsorcjum firm krajowych i wykonaną na zlecenie MON. Analiza ta powinna wskazać i opisać szczegółowo zdolności technologiczne i korzyści użytkowe jakie powstaną w wyniku wdrożenia projektu. Analiza ta powinna obejmować również aspekty ekonomiczne. Analiza powinna być wykonana we współpracy z wojskiem w zakresie przebudowy systemu szkolenia, wprowadzenia struktur eksperymentalnych, przebudowy struktur dowodzenia i wypracowania nowych podręczników działań bojowych. Brak tych rozwiązań oznaczać będzie tylko dodatkowy, trudny do oszacowania nowy wydatek nie mający istotnego wpływu na aktualne zdolności bojowe wojska. Należy też z dużym prawdopodobieństwem zakładać, że zbyt szybkie i nieprzemyślane wprowadzenie, nie tylko nie podniesie zdolności bojowej wojska, ale na skutek skomplikowania w warstwie użytkowej, wymagającej wyszkolonej kadry w zakresie zarządzania sieciami informatycznymi na każdym szczeblu, wręcz istotnie obniży możliwości wykorzystania w działaniach bojowych tych nowo kupionych systemów.
- W analizie budowy systemów C4ISR niskiego szczebla w tym w szczególności systemów mobilnych i indywidualnych żołnierza trzeba brać pod uwagę możliwości wykorzystywania infrastruktury cywilnej w tym systemów bezprzewodowej telefonii cyfrowej. W zależności od typu misji bojowej infrastruktura ta będzie w miarę wzrostu natężenia konfliktu ulegała degradacji. Jednakże biorąc pod uwagę doświadczenia konfliktów Izraelsko-Libańskiego, Gruzjińsko-Rosyjskiego przy ograniczonym konflikcie oraz w misjach stabilizacyjnych infrastruktura telefonii mobilnej może być wykorzystana jako bardzo skuteczne medium wymiany informacji w systemach dowodzenia. Dla tych celów należy opracować i wprowadzić do struktur armii bezpieczne systemy telefonii bezprzewodowej oparte o krajowe technologie w zakresie kryptograficznym.
- Systemy indywidualnego żołnierza powinny być realizowane w powiązaniu z systemami bezzałogowych systemów rozpoznawczych, których zadaniem będzie wzmocnienie możliwości komunikacyjnych żołnierzy bez konieczności zwiększania wymiarów i wagi posiadanych środków łączności. W tym celu kluczowe jest

posiadanie przez podmioty krajowe lub MON wszystkich praw do produkcji i rozwoju radiostacji/komunikatorów indywidualnych żołnierzy. Poniższy rysunek pokazuje schematycznie wykorzystanie komunikatora indywidualnego żołnierza

- MON powinno w sposób obligatoryjny nałożyć obowiązek na wszystkich dostawców systemów C4ISR przekazania do dyspozycji MON wszystkich kodów źródłowych włącznie w systemami operacyjnymi. Kody te powinny być w wersjach aktualnych przechowywane w depozycie w MON z poszanowaniem wszystkich praw własności podmiotów.
- MON w celu zbudowania szerokiej bazy potencjalnych dostawców systemów C4ISR powinno pozyskać na zasadzie prawa własności lub uzgodnionych opłat licencyjnych opisy protokołów komunikacyjnych z bibliotekami dla systemów LINUX i WINDOWS od wszystkich dostawców systemów C4ISR, już eksploatowanych i nowo opracowywanych. Dotyczy to w szczególności systemów mobilnych.
- Budowa systemów mobilnych powinna być oparta o istniejące rozwiązania sprzętowe wykorzystywane w SZ RP, często już zainstalowane na pojazdach, działania te powinny być ukierunkowane w pierwszym kroku na unifikację wszystkich systemów mobilnych od strony systemów komunikacyjnych i protokołów wymiany danych, następnie ich modernizację i dokompletowanie o nowe podzespoły. Na tą infrastrukturę powinny być nakładane nowe rozwiązania oprogramowania użytkowego.

- W budowie systemów mobilnych i indywidualnych żołnierza trzeba ograniczać wykorzystanie protokołów komunikacji radiowej wbudowanych w radiostacje pozyskane w wyniku zakupu lub niepełnej licencji. W tym celu należy bezwzględnie wprowadzić własne systemy ruterów radiowych i protokołów wymiany danych oraz własne krajowe urządzenia kryptograficzne.
- W wyniku realizacji programu C4ISR powinny powstać w Polsce na zasadach konkurencyjnych technologie w zakresie budowy komputerów temperaturowych i terminali wojskowych, systemów nawigacji lądowej opartej na systemie GPS i czujnikach inercyjnych.
- Do czasu posiadania przez Polskę własnego satelity komunikacyjnego, należy korzystać w zakresie ograniczonym z łączności satelitarnej w oparciu o pozyskane z zakupu terminale satelitarne, mając na uwadze że łączność satelitarna może być szybko i skutecznie zagłuszona, zablokowana a na pewno jest stale monitorowana przez właściciela.

Podsumowanie:

- Przemysł krajowy posiada wiele rozwiązań modułów, urządzeń i oprogramowania niezbędnego do budowy systemów C4ISR. W wojsku polskim od wielu lat eksploatowane są opracowane w Polsce systemy klasy C4ISR. Zdaniem Stowarzyszenia Euroatlantyckiego wprowadzanie systemów C4ISR powinno być bezwzględnie ze względów bezpieczeństwa oparte na polskich producentach. Rozwój tych systemów powinien być dokonywany rozważnie przy równomiernym wypracowywaniu technologii krajowych, budowy potencjału producentów krajowych i ewolucyjnym rozwojem zdolności bojowych wojska.
- Do czasu wypracowania należy przy współpracy z dotychczasowymi dostawcami systemów wojskowych prowadzić ich modernizację.
- Realizacja projektu C4ISR powinna być obligatoryjnie powiązana z projektem TYTAN, krajowymi dostawcami systemów UAV i UGV, powinna być skorelowana z wprowadzanymi w wojsku systemami ZZKO TOPAZ, ŁOWCZA, REGA, SZAFRAN, w zakresie rozwiązań softwarowych, komunikacyjnych i sprzętowych.

Polski przemysł obronny ma okazję, dzięki uczestnictwu w SEA i jego aktywności, wypowiedzieć się w żywotnych kwestiach dla przedsiębiorstw i istotnych dla obronności kraju.

Niestety, dysponowanie jedynie tytułami 14 programów operacyjnych i wypowiedziami o charakterze reklamowym ze strony MON dostępnymi w prasie i internecie, uniemożliwia poważne i odpowiedzialne wypowiedzi merytoryczne.

Jeżeli założymy, że w MON istnieje cokolwiek więcej niż 14 tytułów programów operacyjnych i są one rzeczywiście programami, a nie fikcją powinny być SEA udostępnione.

Ma prawo wiedzieć zorganizowana opinia publiczna, jakie są kierunki i priorytety koncepcji obrony kraju i jak przyczynić się do ich realizacji może polska myśl techniczna.

W sytuacji braku takiej wiedzy, a więc w naszej sytuacji, możemy pisać tylko o naszych wyobrażeniach, ewentualnie oczekiwaniach czy życzeniach. Brak jest podstawowych informacji i opisów programów operacyjnych, brak uzasadnień, brak założonych harmonogramów i celów przyszłościowych do osiągnięcia poprzez realizację poszczególnych programów.

Zintegrowane systemy wsparcia dowodzenia oraz zobrazowania pola walki C4ISR

Program powinien być uznany za strategiczny bowiem ma dotyczyć osiągnięcia zdolności operacyjnych SZ RP w zakresie systemów dowodzenia i działania w sieciocentrycznym środowisku pola walki, w oparciu o nowoczesne technologie. Firma Hertz Systems zajmuje się nowoczesnymi technologiami, w tym taktycznymi systemami wymiany danych LINK 16, wojskowym systemem GPS z kodem P i kodem M.

Firma Hertz Systems uważa, że SEA powinno podkreślić wagę tego programu dla SZ RP jak i przemysłu polskiego. Powinien to być program priorytetowy i powinny być na to zabezpieczone stosowne środki. Realizacja będzie możliwa jedynie poprzez nowoczesne technologie, nowoczesne systemy informatyczne i telekomunikacyjne. Na przykład: należy pozyskać zdolność do transmisji radiowej z użyciem protokołów VMF, wprowadzić system BFT ukierunkowany na wymianę danych pozycji własnych wojsk w czasie rzeczywistym, informacje o pozycji pochodzą z systemu GPS, w którym dla celów wojskowych zostanie wprowadzony kod

M, należy zapewnić platformom (śmigłowce) właściwy system obrazowania pola wali i łączność cyfrową włączając transfer obrazu HD i video, indywidualni żołnierze powinni być wyposażeni w lekkie systemy bezpiecznej cyfrowej łączności, lokalizacji i kolekcji danych sensorycznych, istnieje potrzeba konstrukcji systemu Combat ID (identyfikacji bojowej), dla marynarki wojennej dochodzi do powyższego Link11b i Link22. Niektóre technologie mogą być pozyskane z państw, które od wielu lat inwestowały w tą dziedzinę, nie może to się jednak odbyć poprzez zakup gotowych urządzeń i systemów, a poprzez współpracę techniczną i technologiczną umożliwiającą uzyskanie zdolności do realizacji tematów, a przynajmniej do zapewnienia serwisu i rozwoju systemów, przez przemysł polski. Tylko w ten sposób będą w pełni zabezpieczone interesy Sił Zbrojnych RP. Wymaga to jednak takiej woli i współdziałania ze strony Sił Zbrojnych, tak jak to ma miejsce w Wielkiej Brytanii, Francji czy Niemczech, gdzie większość programów z zakresu nowych technologii pozyskiwanych np. z USA opiera się o umowy rządowe i współpracę firm komercyjnych. Umowa rządowa jest niezbędna np. do zakupu urządzeń kryptograficznych i równoległe z tą umową realizowany jest zakup licencji lub prowadzi się wspólne prace badawczo – rozwojowe lub integracyjne w ramach przemysłu. Niestety polski MON nie realizuje programów w ten sposób, co na pewno będzie miało niekorzystny wpływ na realizację programu, szczególnie w rozliczeniu wieloletnim.

Indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza – TYTAN

W planie modernizacji technicznej sił zbrojnych w latach 2010-2011 na ogółem 9 programów specjalistycznych wśród , których jest program TYTAN zaplanowano 14 % całości nakładów. Według informacji Prezesa PCO na realizację programu TYTAN w roku 2010 uzyskano z MON ogółem 60 000zł (informacja podana na zebraniu SEA) . Wydatkowano w roku 2010 symboliczną kwotę chociaż temat wydaje się ważny gdyż jest przewidziany w opublikowanej Wizji Sił Zbrojnych MON (punkt 100 Wizji SZ - Wyposażenie osobiste przyszłego żołnierza SZRP)..

Przykładowo na program żołnierza przyszłości zaplanowano w USA wydatkowanie 8 mld dolarów do roku 2015 i uzyskanie nowoczesnego wyposażenia dla 34 000 żołnierzy.

Program indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza TYTAN był w roku 2010 realizowany przez konsorcjum złożone z 13 spółek. W rezultacie opracowano koncepcję , ZTT oraz demonstrator technologii „Żołnierz Przyszłości OPZ TYTAN ” prezentowany na FUTURE SOLDIER 2010 w Pradze. Wydaje się, że jednak cięży na tym projekcie pomysł wyposażenia żołnierza tymi środkami technicznymi , którymi uczestnicy konsorcjum już aktualnie dysponują co jest zrozumiałe przy tak nieprawdopodobnie niskich zaplanowanych przez MON nakładach .

W Europie takie kraje jak Niemcy , Francja , Holandia ,Finlandia ,Norwegia, Hiszpania, Czechy, Anglia, Włochy, Słowacja mają kompleksowe rozwiązania wyposażenia żołnierza przyszłości jako systemu zintegrowanego z wozami bojowymi.

Warto postawić pytanie czy polski żołnierz przyszłości nie powinien mieć wyposażenia produkcji krajowej. Warto postawić pytanie czy nasz TYTAN porozumie się z norweskim NORMANS-em czy hiszpańskim COMFUT-em lub amerykańskim Land Warriorem .

Program na tym etapie powinien być dostępny dla wszystkich firm, które specjalizują się w danym asortymencie uzbrojenia – na przykład Hertz Systems ma kompetencje w technologiach takich jak: GPS wojskowy, ręczny terminal komputerowy, oznakowanie cyfrowe żołnierza.

Proponujemy zorganizowanie przez MON seminarium dotyczącego projektu TYTAN , dla zaprezentowania dotychczasowej koncepcji i rezultatów dotychczasowej pracy oraz warsztatów roboczych, podczas których także firmy dotychczas nie uczestniczące w projekcie jak HERTZ SYSTEMS miałyby szansę przedstawienia i zgłoszenia własnych rozwiązań przydatnych w TYTAN.

Omówienie dotychczas proponowanych rozwiązań w poszerzonym gronie osób kompetentnych w tematyce umożliwi dokonanie podsumowania i przeprowadzenie weryfikacji projektu.

Przemysł obronny w większości krajów europejskich pełni trzy zasadnicze funkcje:

- Dostarcza uzbrojenie dla własnej armii (około 80% do 90%) i na eksport
- Stanowi poważną bazę rozwojową krajowego przemysłu finansowaną ze środków budżetowych i z zysków z eksportu
- Zapewnia stabilne miejsce pracy dla pracowników o kwalifikacjach wyraźnie wyższych od przeciętnych.

Przykładem są najbogatsze kraje europejskie jak Niemcy, Francja czy Wielka Brytania. Ale także kraje porównywalne z Polską jak Włochy, Hiszpania, które rozwijają własny przemysł obronny produkując nowoczesne samoloty, śmigłowce, okręty wojenne, urządzenia artyleryjskie, i cały szereg innych nowoczesnych środków obronnych. Także kraje znacznie mniejsze jak Finlandia, Austria, Norwegia, Serbia, Białoruś są producentami nowoczesnych systemów dla wojska.

Aktualnie krajowe firmy państwowe i prywatne są dławione prostą metodą odcięcia od źródeł finansowania nowych rozwiązań, braku zakupów w oparciu o programy współpracy wieloletniej, a przede wszystkim odcięcia od informacji o celach i zamierzeniach MON.

Kontynuacja obecnej linii doprowadzi do likwidacji krajowej bazy rozwojowo-produkcyjnej, co nie wydaje się właściwym źródłem oszczędności. Zakupy urządzeń zagranicznych oraz pomoc dla inwestorów zagranicznych, którzy za solidne ulgi i nawet dotacje będą łaskawi uruchomić produkcję polegającą jedynie na montażu, pakowaniu towarów, nie prowadzą do rozwoju gospodarczego kraju. Ulgi inwestycyjne dla krajowych firm zostały zlikwidowane już 10 lat temu, przy równoczesnym szerokim wachlarzu ulg i dotacji dla inwestorów zagranicznych. Firmy państwowe i prywatne pracujące na rzecz przemysłu obronnego to ważna część gospodarki kraju, której grozi likwidacja przy kontynuacji dotychczasowej polityki popierania zakupów na potrzeby wojska z zagranicy na tak ogromną skalę.

Paradoksalnie sytuacja kryzysowa może być okazją do opamiętania się i zaprzestania demontażu krajowej bazy badawczo-rozwojowej i produkcyjnej, a przykłady z przemysłu obronnego są tylko ilustracją tej nie perspektywicznej dla Polski polityki.

Może warto spróbować odtajnić plany operacyjne w wymiarze gospodarczym i potraktować je jako ważne dla rozwoju gospodarczego kraju i dla rozwoju technologii projekty.

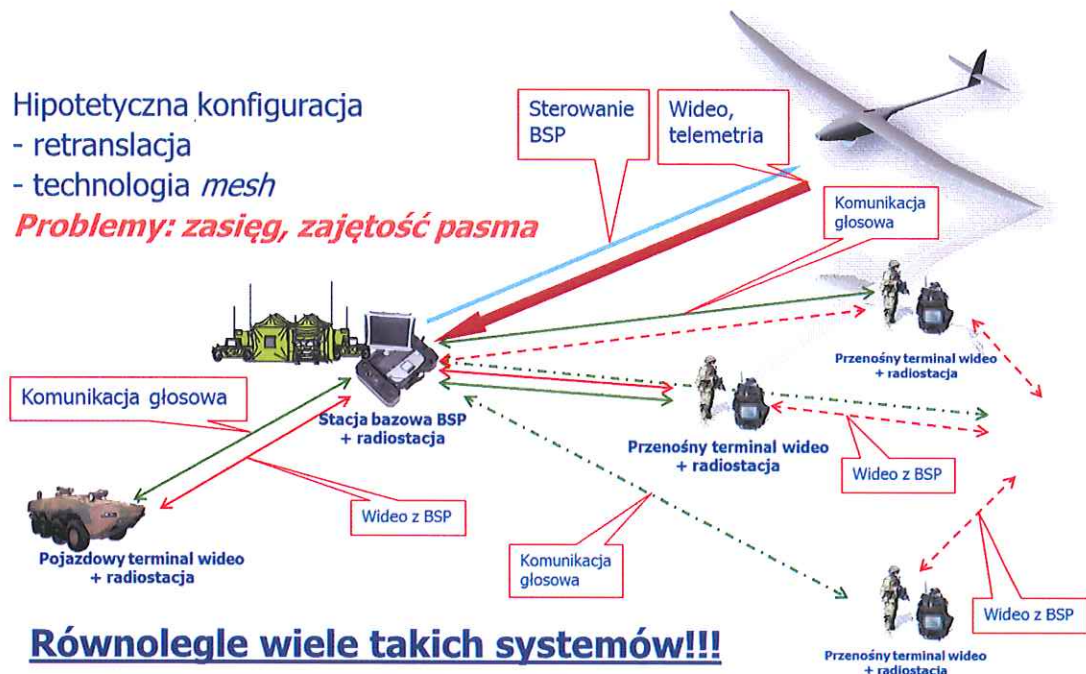
PROGRAM GŁÓWNY nr 5 – BEZZAŁOGOWE SYSTEMY ROZPOZNAWCZE I ROZPOZNAWCZO-UDERZENIOWE - UAV

Stan faktyczny:

- Wojsko Polskie w ramach pilnej potrzeby operacyjnej i zakupów dla sił specjalnych zakupiła kilkanaście zestawów BSL ORBITER (klasa UAV mikro/mini – taktyczne krótkiego zasięgu, niskiej wysokości lotu i krótkiego czasu lotu) oraz 2 zestawy samolotów Aerostar (klasa UAV średnie – taktyczne średniego zasięgu, niskiej wysokości lotu, średni czas lotu) oraz otrzymała w w użytkowanie w ramach współpracy z USA nieznaną liczbę zestawów UAV SCANEAGLE (klasa UAV mini – taktyczny krótkiego zasięgu, niskiej wysokości lotu, średniego czasu lotu). Przeznaczeniem wszystkich tych systemów jest wsparcie misji zagranicznych WP.
- W Polsce realizowane było kilka prac związanych z opracowaniem własnych systemów bezzałogowego rozpoznania powietrznego projekt MikroBSP (DNiSW MON, realizator RADWAR SA z WB Electronics Sp. z o.o.), Demonstratora pionowzlotu o nazwie TARKUS (DNiSW MON, realizator WB Electronics Sp. z o.o.). W ramach różnych projektów finansowanych z funduszy rozwojowych UE lub MNiSW realizowane jest kilka projektów badawczych z różnymi klasami samolotów UAV (PROTEUS).
- W Polsce od lat 70 XX wieku działa wielu producentów lekkich konstrukcji lotniczych, opartych o technologie kompozytowe. Polscy inżynierowie z sukcesem uczestniczą w zawodach modeli latających, szybowców czy samolotów klasy „ultralight”, na kilku uczelniach technicznych prowadzone są specjalizacje w kierunku budowania konstrukcji lotniczych.
- Polska nie ma uregulowanej prawnie możliwości poruszania się systemów bezzałogowych w przestrzeni powietrznej kontrolowanej i niekontrolowanej. W obu przypadkach istnieje konieczność uzyskania szczegółowej zgody na poruszanie się statku powietrznego w danym rejonie jego operowania. Ze zgodą tą ze względu na warunki bezpieczeństwa ruchu powietrznego konieczne jest wyłączenie określonej przestrzeni powietrznej z innego ruchu powietrznego.
- W Polsce istnieje tylko możliwość swobodnego poruszania się systemów bezzałogowych klasy mikro do wysokości pułapu 50m z wyłączeniem obszarów zabudowanych i otoczenia lotnisk.
- W Polsce jak i w UE prowadzone są prace nad stworzeniem regulacji prawnych umożliwiających ruch systemów bezzałogowych w przestrzeni powietrznej Polski i UE.
- W Polsce brak regulacji zasad certyfikacji latających systemów bezzałogowych dopuszczających je do ruchu powietrznego. Polska w stosunku do innych krajów regionu jest w tym zakresie znacznie opóźniona, mimo że istnieją regulacje w tym zakresie zalecane przez prawo UE.

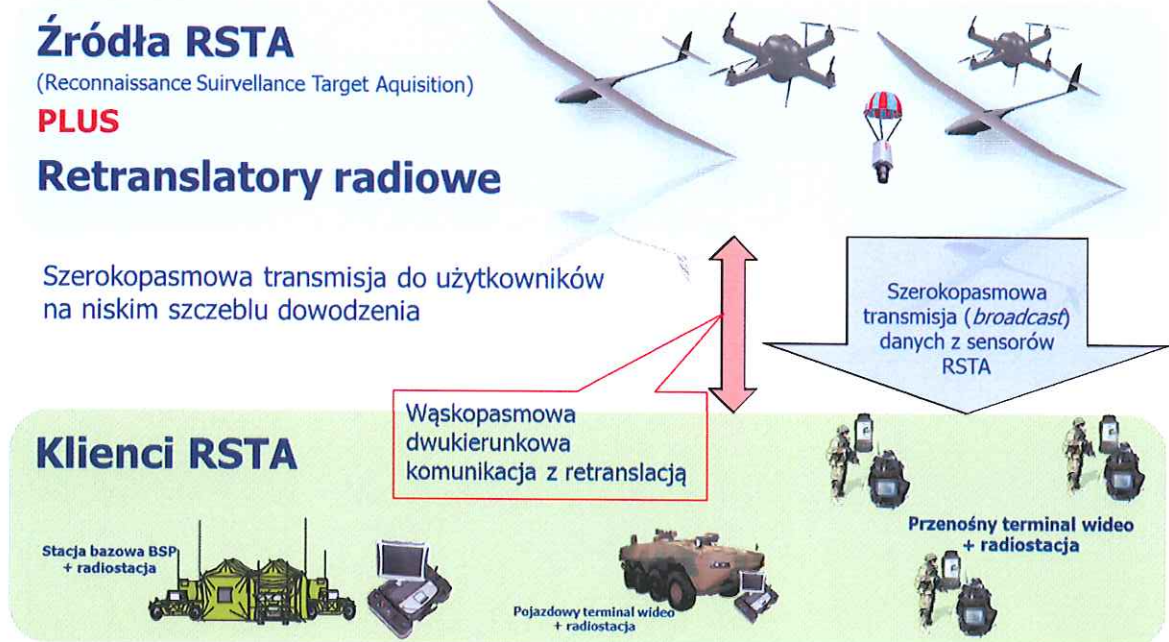
Kierunki rozwoju systemów UAV na świecie;

- Ostatnie konflikty uwidoczniły istotny wzrost roli systemów bezzałogowych zarówno w zakresie rozpoznania jak ich bojowego wykorzystania. Rozwój ten dotyczy nie tylko konstrukcji latających ale również systemów poruszających się po lądzie oraz konstrukcji morskich. Poniższe uwagi nie będą obejmować bezzałogowych konstrukcji lądowych i morskich.
- Na świecie wiodącymi krajami w dziedzinie bezzałogowych konstrukcji lotniczych są Stany Zjednoczone i Izrael. Opóźnienie Polski i pozostałych krajów Europejskich wynika raczej z braku regulacji prawnych umożliwiających poruszanie się bezzałogowych konstrukcji lotniczych w przestrzeni powietrznej niż z braku zdolności technologicznych.
- Spodziewane wprowadzenie regulacji prawnych w UE dotyczące udostępnienia przestrzeni powietrznej dla systemów bezzałogowych stworzy największy na świecie rynek w zakresie systemów bezzałogowych. Udział w tym rynku jest jedną z większych szans rozwojowych dla przemysłu polskiego.
- W wyniku wykorzystania bojowego w trakcie ostatnich konfliktów powstało szereg doświadczeń, które przewartościowują sposób użycia systemów UAV w systemach wojskowych. Stan obecny wymaga, aby w celu realizacji misji w tym samym czasie i w tej samej przestrzeni powietrznej operowało wiele bezzałogowych statków powietrznych, które realizują zadania dla różnych rodzajów wojsk. Taki stan powoduje problemy zarówno z koordynacją ruchu w przestrzeni powietrznej jak i w przestrzeni elektromagnetycznej do przesyłania danych i obrazu. Kolejną niedogodnością jest niewielkie wykorzystanie pozyskanych danych ze względu na znaczne opóźnienia w przekazaniu danych rozpoznawczych do jednostek bojowych. Aktualny sposób wykorzystania powietrznych systemów bezzałogowych pokazuje poniższy rysunek

- Kierunki zmian dotyczą dwóch zagadnień:
 - Zmniejszenia liczby klas do 4 (mikro, mini, średnie, duże) przez wydłużenie czasu lotu wszystkich klas oraz promienia efektywnego działania systemu powietrznego oraz zdefiniowania które systemy powinny być uzbrojone lub nie, i tak:

- Klasa mikro – waga do 3kg, promień działania do 5 km, czas lotu minimum 30 minut, uzbrojenie jako bomby samobójcy, podklasa do działań zurbanizowanych pionowzloty nieuzbrojone, czas lotu minimum 20 minut, czas pracy aktywnej obserwacji 8-10 minut, start ręczny z maksimum 2 operatorami;
 - Klasa mini – waga do 12/25 kg promień działania minimum 30 km pożądaną 50 km, duża precyzja obserwacji w różnych podzakresach, czas lotu minimum 2,5 h pożądaną 8/10h, nieuzbrojone, wyposażone w systemy retranslacji szerokopasmowych sygnałów radiowych, wysokość lotu 4000m npm. Start ręczny pożądaną, lub wspomagany wyrzutnią z bardzo małych obszarów otoczonych wysokim przeszkodami, lądowanie w dowolnym terenie automatyczne. Ścisłe współdziałanie z systemami bojowymi niskiego szczebla (w warunkach polskich ZZKO TOPAZ czy BMS) i systemami żołnierza indywidualnego (TYTAN);
 - Klasa średnia – waga do 300 kg promień działania pożądaną 300km, bardzo krótkiego startu i lądowania z nieutwardzonych lotnisk (pożądaną statki pionowego startu), czas lotu pożądaną 16 h, (w doktrynie USA nieuzbrojone), bardzo dokładne rozpoznanie z pułapu lotu minimum 1000m, wyposażenie w wiele różnych sensorów, połączenie i integracja z wieloma odbiorcami systemów dowodzenia stacjonarnych (szczebla operacyjnego) oraz systemami mobilno-kontenerowymi (szczebel wyższy taktyczny), na pokładzie zabudowane retranslatory sygnałów radiowych dla potrzeb szczebla operacyjnego i wyższego taktycznego (w warunkach polskich pożądaną powiązanie z systemami REGINA, STORCZYK, SZAFRAN ZT);
 - Klasa duże – waga do kilku ton, czas lotu pożądaną 100h, możliwość obserwacji z wysokości ponad 5000m, uzbrojone, powiązanie z dużymi centrami dowodzenia poziomu strategicznego.
- Poniższy rysunek pokazuje schematyczne docelowe wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych w operacjach wojskowych

- Aktualne konstrukcje systemów bezzałogowych oferowanych przez Izrael i USA nie spełniają w większości opisanych wyżej kryteriów i najbliższym czasie podlegać będą istotnej przebudowie. W Polsce ze względu na brak możliwości powszechnego użycia systemów bezzałogowych jest czas na podjęcie działań zmierzających do opracowania własnych rozwiązań w zakresie klasy mikro, mini i średniej. Klasa dużych powinna być pozyskana w wyniku kooperacji z partnerem zagranicznym.
- Podmioty krajowe posiadają opracowane własne konstrukcje lotnicze klasy mikro (TRAKUS) i mini (FlyEye) dostosowane do nowych koncepcji użycia na polu walki. W kraju w firmie WB Electronics S.A. opracowane zostały własne technologie i konstrukcje w zakresie autopilotów (dla płatowców i wirnikowców), linki łączności bezprzewodowej o dużej przepustowości o zasięgu do 50 km w paśmie NATO dla UAV, układy stabilizacyjne głowic obserwacyjnych o ultralekkiej konstrukcji.
- Podmioty krajowe w kooperacji WB Electronics S.A., RADWAR S.A., PCO S.A. i RADMOR S.A. są w stanie w okresie 2-3 lat przekazać wojsku własny całkowicie skonstruowany w Polsce bezzałogowy statek powietrzny klasy średniej wraz z wszystkimi elementami rozwiązań systemowych i w pełni powiązany z systemem TOPAZ, ŁOWCZA, SZAFRAN, TYTAN i docelowym BMS.
- W Polsce są opracowane bardzo zaawansowane algorytmy obróbki danych video i telemetrycznych pozyskiwanych w powietrznych bezzałogowych systemów rozpoznawczych pozwalających na tworzenie ortofotomap, analizy obrazu wideo, auto-trackingu i wielu innych funkcji użytkowych w tym nawigacji obiektów latających na podstawie korelacji obrazu z mapami satelitarnymi.

Postulaty / rekomendacje Komitetu Przemysłowego SEA:

- Realizacja tego programu ze względów na znaczenie dla obronności państwa powinna być oparta o podmioty krajowe.
- Realizacja w zakresie klas mikro, mini i średniego powinna być skierowana do przemysłu krajowego, nie wchodzi w rachubę zakup systemu od dostawcy zagranicznego ze względu na konieczność ścisłego powiązanie tych systemów z systemami dowodzenia i łączności szczebla taktycznego i systemami indywidualnego żołnierza, drugą przyczyną jest brak w ofercie rynkowej gotowych rozwiązań spełniających kryteria nowoczesnego systemu bezzałogowego;
- Realizacja tego projektu powinna być skorelowana z realizacją projektu TYTAN.
- Ze względów ekonomicznych związanych z niewielką ilością dużych lotniczych platform bezzałogowych, systemy te powinny być pozyskane w wyniku zakupu od partnera zagranicznego. Oferta dostawcy zagranicznego powinna być silnie powiązana z ulokowaniem u przemysłowego partnera polskiego: serwisu, obsługi bieżących, procesu szkolenia czy częściowej produkcji.
- Zaleceniem SEA jest uruchomienie i sfinansowanie programów budowy polskiego potencjału bezzałogowych systemów rozpoznania lotniczego klasy średniej. Realizacja tego programu powinna być wykonana w okresie 3-5 lat, w tym czasie zostaną wypracowane odpowiednie regulacje prawne do umożliwienia ruchu lotniczego w przestrzeni kraju. W okresie przejściowym polska powinna eksploatować w ramach potencjalnych misji zakupione systemy BSL Aerostar.
- BSL Aerostar powinny podlegać w okresie przejściowym szerokiej modernizacji z udziałem przemysłu krajowego w celu przetestowania nowych koncepcji wykorzystania BSL na szczeblu wyższym taktycznym.
- SZ RP powinny kupować samoloty klasy mikro i mini tylko i wyłącznie od dostawców krajowych (WB Electronics S.A. - TARKUS, FlyEye). Systemy te

powinno być rozwijane we współpracy z dostawcami programu TYTAN, TOPAZ, SZAFRAN, ŁOWCZA w celu ich pełnej integracji i wykorzystania w zintegrowanych systemach wsparcia dowodzenia i zobrazowania pola walki C4ISR.

- Spółka WB Electronics S.A. z własnych środków zbudowała wyspecjalizowane ośrodek badawczo rozwojowy (w postaci firmy innowacyjnej) dedykowany do rozwoju i produkcji systemów lotniczych bezzałogowych. Jak pokazuje doświadczenie dzięki dysponowaniu pełnymi prawami do technologii i możliwości produkcji nieograniczonej przez stronę trzecią, polskie rozwiązania mogą być nowocześniejsze i bardzo konkurencyjne do rozwiązań zagranicznych.
- Zapotrzebowanie od odbiorców zagranicznych na oferowany przez WB Electronics S.A. samolot klasy mini o nazwie FlyEye zbudowany w oparciu o nową koncepcję użycia bezzałogowych statków powietrznych, przekracza oczekiwania inwestora. Zainteresowanie to jest tak duże pomimo faktu, że pierwsze systemy FlyEye zostaną dostarczone do SZ RP dopiero w grudniu tego roku.

Program „TYTAN”

W dniu 8 listopada 2010 r. dokonano komisyjnego odbioru końcowego wyników etapu: Określenie Założeń do Projektowania pracy rozwojowej pn. „Zaawansowane Indywidualne Systemy Walki” kr. „TYTAN”, zgodnie z umową nr DPZ/U/6/SU/R/1.4.18/2009/202 z dnia 11 stycznia 2010 r.

Umowa była realizowana w **okresie od 11 stycznia do 29 października 2010** przez 13 podmiotów prawnych działających na podstawie umowy konsorcjum tj. 7 spółek Grupy Bumar (Bumar sp. z o. o. – Lider konsorcjum; PCO SA; FB Łucznicz Sp. z o. o.; MASKPOL SA; RADWAR SA; OBR SM Sp. z o. o.; DEZAMET SA); 2 spółki spoza GB – WB Electronics Sp. z o. o.; RADMOR SA; instytuty naukowe: Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej i Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii oraz Wojskowa Akademia Techniczna.

Projekt został zrealizowany w terminie, zgodnie ze wszystkimi zapisami zawartymi w umowie.

Zgodnie z Harmonogramem kosztowo – rzeczowym realizacji OZP TYTAN opracowano:

- Projekt Konceptyjny
 - Analizę Techniczno - Ekonomiczną
- oraz wykonano projekt Założeń Taktyczno – Technicznych.

W ramach programu opracowana została wizja systemu i jego rozwoju, które dorównują wizjom krajów przodujących w podobnych projektach.

Wykonując tą pracę członkowie konsorcjum mający wiedzę i dorobek w poszczególnych dziedzinach nauki i techniki odbyli wiele dyskusji, przeanalizowali znaczne ilości dostępnych publikacji, brali udział w konferencjach, warsztatach i wystawach tematycznych, porównali wiele istniejących rozwiązań, wykonali szereg analiz i symulacji, zdobywając w ten sposób cenną specjalistyczną wiedzę i doświadczenie zarówno w zakresie technologii, ergonomii i ekonomii.

W czasie okresu realizacji pracy powstał „zgrany” interdyscyplinarny zespół naukowo-produkcyjny, posiadający wizję systemu i jego realizacji. Zespół, który z powodzeniem może realizować kolejne etapy programu TYTAN.

Niniejszym przedstawiam argumenty za powierzeniem dalszej realizacji projektu TYTAN temu samemu konsorcjum

Program TYTAN jest programem interdyscyplinarnym mającym wpływ na bezpieczeństwo i efektywność naszych żołnierzy, toteż powinien być prowadzony sprawnie i konsekwentnie.

Powierzenie realizacji dalszego etapu programu tym samym wykonawcom daje gwarancję przebiegu pracy zgodnie z opracowanymi założeniami, z pewną odpowiedzialnością za poprzednio wykonane etapy pracy.

Powierzenie konsorcjum realizacji dalszych etapów programu będzie korzystne dla Ministerstwa Obrony Narodowej, gdyż pozwala to zaoszczędzić zarówno czas, jak i środki przeznaczone na wyposażenie żołnierza w nowoczesny sprzęt i uzbrojenie.

Dzięki różnorodnemu profilowi spółek i instytucji, konsorcjum realizujące OZP TYTAN dysponuje produktami, które wprost lub po ewentualnym dostosowaniu mogą stanowić elementy systemu. Powierzenie konsorcjum realizacji dalszych etapów programu będzie korzystne dla Ministerstwa Obrony Narodowej, gdyż konsorcjum może zagwarantować minimalny czas budowy i integracji modelu systemu oraz jego testowania do wdrożenia włącznie.

W planach Grupy Bumar dotyczących rozwoju systemu ważnym elementem jest udział firm spoza Grupy. Dzięki temu Program ten staje się programem otwartym dla całego polskiego potencjału naukowo – produkcyjnego. Planowane jest rozszerzenie konsorcjum poprzez zapraszanie do współpracy nowych firm, co również wpłynie na zwiększenie potencjału i możliwości polskiego przemysłu.

Konieczność prowadzenia długofalowego programu koordynowanego przez Bumar Żołnierz.

Program TYTAN to program interdyscyplinarny mogącym pobudzić rozwój technologiczny w polskich przedsiębiorstwach.

Ze względu na złożoność i wymóg kompatybilności wszystkich elementów systemu, naszym zdaniem dla dobra realizowanego programu odpowiedzialność za koordynację prac, konstrukcję i rozwój całego systemu powinna spoczywać na jednym podmiocie. Najlepszym podmiotem z punktu widzenia interesów klienta, jest lider konsorcjum OZP TYTAN „Bumar Żołnierz”

Biorąc pod uwagę doświadczenia z pracy w tak złożonym Konsorcjum można stwierdzić, iż Dywizja Bumar Żołnierz/BUMAR sp. z o.o. / sprawdziła się w roli koordynatora– lidera i może pełnić rolę koordynatora projektów rozwojowych integrujących spółki Grupy Bumar, instytuty wojskowe i cywilne oraz Małe i Średnie Przedsiębiorstwa rozwijające innowacyjne technologie znajdujące zastosowanie militarne i cywilne, które można będzie wykorzystywać w Programie TYTAN.

Korzyścią przemawiającą za takim właśnie rozwiązaniem jest m.in. zapewnienie serwisu gwarancyjnego i pogwarancyjnego na wszystkie elementy systemu bez względu na producenta danego wyrobu. Lider bierze na siebie całość prac związanych z należytą usługą, co niewątpliwie jest korzystne dla klienta.

Uważamy, że jedynie taki podmiot gospodarczy jest w stanie koordynować tego typu przedsięwzięcie, których celem jest budowa i dostarczanie do Polskiego MON nowoczesnego, integralnego systemu. Systemu, który będzie spójny pod względem projektowania, konstrukcji, produkcji, użytkowania i serwisu, oraz modernizacji i w końcu utylizacji.

Prowadzenie długofalowego programu na zlecenie MON, a koordynowanego przez Bumar Żołnierz przyniesie korzyści zarówno wojsku, jak i polskiemu przemysłowi.

Projekt OZP TYTAN to interdyscyplinarny projekt mogącym pobudzić rozwój technologiczny w polskich przedsiębiorstwach i to nie tylko tych, które skupione są wokół Grupy Bumar, o ile będzie to projekt długofalowy.

Prowadzenie programu przez jednego partnera, którym w tym przypadku byłoby konsorcjum z Bumarem jako liderem, pozwala zaproponować optymalny poziom usług. Jedynie dostawca, znający długoletnią historię dostaw, opinie użytkowników oraz aktualne możliwości technologiczne i finansowe klienta może opracowywać dostosowany i efektywny program modernizacyjny dostarczonego sprzętu.

Długofalowa współpraca uwzględniająca modernizację, nakłada na dostawcę obowiązek zabezpieczenia takich możliwości. Zapobiega dyskredytowania dotychczasowych rozwiązań i próbom nieuzasadnionego preferowania całkowicie nowych (korzystnych jedynie z punktu widzenia nowego wykonawcy) rozwiązań i ponoszenia niepotrzebnych kosztów. Długofalowa umowa gwarantuje ciągłość rozwoju, kompletności dokumentacji oraz uwzględnianie uwag użytkowników w kolejnych wersjach systemu. Chęć jej utrzymania skłania do ciągłego monitorowania poziomu zadowolenia klienta oraz reagowania na jego sygnały wynikające z jego potrzeb. Długofalowa współpraca oparta na partnerstwie i wzajemnej wymianie informacji i doświadczeń jest gwarancją odpowiedniej jakości dostaw.

Ponadto tylko duże przedsiębiorstwo realizując dalekosiężny i długofalowy program jest w stanie ponieść niezaplanowane koszty, wynikające ze zmieniającej się czasem sytuacji, także w kontekście współpracy międzynarodowej wynikającej ze zobowiązań politycznych – współpracy w NATO i UE, a także ze współpracy przemysłowej i naukowej.

Firma, z dużymi tradycjami, kontrolowana przez rząd, gwarantuje ciągłość istnienia i realizację zobowiązań producenta i dostawcy.

Bezpośredni udział Członków Konsorcjum w pracach związanych z opracowaniem OZP TYTAN, a także zainwestowanie w ten projekt własnych środków finansowych jest niewątpliwie gwarantem, rzetelnej, sprawnej i możliwie szybkiej realizacji kolejnych etapów Programu.

Duży i stabilny partner przemysłowy o szerokich możliwościach stanowi wsparcie i zaplecze dla działań Ministerstwa Obrony Narodowej na arenie międzynarodowej dotyczącej między innymi realizacji wspólnych projektów i zamierzeń technicznych. Przykładem takiej działań może być podjęta ostatnio inicjatywa współpracy przemysłowej w ramach GV4 w grupie tematycznej Żołnierza Przyszłości.

Gotowość konsorcjum do wspierania inicjatyw MON wzmocni pozycję Polski na forum międzynarodowym np. w EDA.

*Uwagi ogólne dotyczące programu operacyjnego
„Indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza- TYTAN”*

1. Informacje dostępne ze strony MON

Brak jest podstawowych informacji i opisów programów operacyjnych, brak uzasadnień, brak założonych harmonogramów i celów przyszłościowych osiągniętych poprzez realizację poszczególnych programów.

W planie modernizacji technicznej sił zbrojnych w latach 2010-2011 na ogółem 9 programów specjalistycznych wśród, których jest program TYTAN zaplanowano 14 % całości nakładów. Według informacji Prezesa PCO na realizację programu TYTAN w roku 2010 uzyskano z MON ogółem 60 000zł (informacja podana na zebraniu SEA). Wydatkowano w roku 2010 symboliczną kwotę chociaż temat wydaje się ważny gdyż jest przewidziany w opublikowanej Wizji Sił Zbrojnych MON (punkt 100 Wizji SZ - Wyposażenie osobiste przyszłego żołnierza SZRP)..

Przykładowo na program żołnierz przyszłości zaplanowano w USA wydatkowanie 8 mld dolarów do roku 2015 i uzyskanie nowoczesnego wyposażenia dla 34 000 żołnierzy.

2. Krótko o historii projektu

W Polsce temat zainicjowano od roku 2007 i najpierw był realizowany przez RADWAR. Rozwiązanie prezentowano w roku 2008 w Pradze jako UŁAN 21.

Założeniem realizatorów wówczas było skompletowanie wyposażenia i uzbrojenia żołnierza w oparciu o zakupy sprawdzonych rozwiązań firm zagranicznych co miało zagwarantować szybki efekt i niskie nakłady.

Program indywidualne wyposażenie i uzbrojenie żołnierza TYTAN był w roku 2010 realizowany przez konsorcjum złożone z 13 spółek. W rezultacie opracowano koncepcję, ZTT oraz demonstrator technologii „Żołnierz Przyszłości OPZ TYTAN” prezentowany na FUTURE SOLDIER 2010 w Pradze. Wydaje się, że jednak cięży na tym projekcie pomysł wyposażenia żołnierza tymi środkami technicznymi, którymi uczestnicy konsorcjum już aktualnie dysponują co jest zrozumiałe przy tak nieprawdopodobnie niskich zaplanowanych przez MON nakładach.

W Europie takie kraje jak Niemcy, Francja, Holandia, Finlandia, Norwegia, Hiszpania, Czechy, Anglia, Włochy, Słowacja mają kompleksowe rozwiązania

wyposażenia żołnierza przyszłości jako systemu zintegrowanego z wozami bojowymi.

Warto postawić pytanie czy polski żołnierz przyszłości nie powinien mieć wyposażenia produkcji krajowej. Warto postawić pytanie czy nasz TYTAN porozumie się z norweskim NORMANS-em czy hiszpańskim COMFUT-em lub amerykańskim Land Warriorem .

3. Odnośnie kontynuacji

Projekt „Żołnierza przyszłości ” jest projektem innowacyjnym przyszłościowym i wymaga przedyskutowania w gronie przedstawicieli MON, jednostek badawczych i przemysłu pod kątem oczekiwań i możliwych rezultatów. Wymaga oceny pod kątem innowacyjności i skuteczności proponowanych do zastosowania rozwiązań.

Proponujemy zorganizowanie przez lidera tematu seminarium dotyczącego projektu TYTAN , nie w formie imprezy propagandowej lecz dla zaprezentowania dotychczasowej koncepcji i rezultatów dotychczasowej pracy oraz warsztatów roboczych podczas , których także firmy dotychczas nie uczestniczące w projekcie jak HERTZ SYSTEMS miałyby szansę przedstawienia własnych rozwiązań przydatnych w TYTAN.

Omówienie dotychczas proponowanych rozwiązań w poszerzonym gronie osób kompetentnych w tematyce umożliwi dokonanie podsumowania i przeprowadzenie weryfikacji projektu.

Jeżeli znany będzie budżet zaplanowany na projekt powinien zostać powołany szef projektu zarządzający i nadzorujący podobnie jak to jest w państwach europejskich. Może uda się przeprowadzić ten projekt w sposób nieodbiegający od standardów światowych gdzie szef projektu jest równocześnie jego niekwestionowanym merytorycznym liderem.

4. Plany operacyjne a gospodarka w Polsce

Przemysł obronny w większości krajów europejskich pełni trzy zasadnicze funkcje:

- Dostarcza uzbrojenie dla własnej armii (około 80% do 90%) i na eksport
- Stanowi poważną bazę rozwojową krajowego przemysłu finansowaną ze środków budżetowych i z zysków z eksportu

- Zapewnia stabilne miejsce pracy dla pracowników o kwalifikacjach wyraźnie wyższych od przeciętnych.

Przykładem są najbogatsze kraje europejskie jak Niemcy, Francja czy Wielka Brytania. Ale także kraje porównywalne z Polską jak Włochy, Hiszpania, które rozwijają własny przemysł obronny produkując nowoczesne samoloty, śmigłowce, okręty wojenne, urządzenia artyleryjskie, i cały szereg innych nowoczesnych środków obronnych. Także kraje znacznie mniejsze jak Finlandia, Austria, Norwegia, Serbia, Białoruś są producentami nowoczesnych systemów dla wojska. Aktualnie krajowe firmy państwowe i prywatne są dławione prostą metodą odcięcia od źródeł finansowania nowych rozwiązań, braku zakupów w oparciu o programy współpracy wieloletniej, odcięcia od informacji o celach i zamierzeniach MON. Kontynuacja obecnej linii doprowadzi do likwidacji krajowej bazy rozwojowo-produkcyjnej co nie wydaje się właściwym źródłem oszczędności. Zakupy urzędów zagranicznych oraz pomoc dla inwestorów zagranicznych, którzy za solidne ulgi i nawet dotacje będą łaskawi uruchomić produkcję polegającą jedynie na montażu, pakowaniu towarów, nie prowadzą do rozwoju gospodarczego kraju. Ulgi inwestycyjne dla krajowych firm zostały zlikwidowane już 10 lat temu, przy równoczesnym szerokim wachlarzu ulg i dotacji dla inwestorów zagranicznych. Firmy państwowe i prywatne pracujące na rzecz przemysłu obronnego to ważna część gospodarki kraju, której grozi likwidacja przy kontynuacji dotychczasowej polityki popierania zakupów na potrzeby wojska z zagranicy na tak ogromną skalę.

Paradoksalnie sytuacja kryzysowa może być okazją do opamiętania się i zaprzestania demontażu krajowej bazy badawczo-rozwojowej i produkcyjnej, a przykłady z przemysłu obronnego są tylko ilustracją tej nie perspektywicznej dla Polski polityki.

Może warto spróbować odtajnić plany operacyjne w wymiarze gospodarczym i potraktować je jako ważne dla rozwoju gospodarczego kraju i dla rozwoju technologii projekty.

PROGRAM SPECJALISTYCZNY – SAMOŁOT SZKOLNO BOJOWY LIFT

Stan faktyczny:

- Program jest w fazie realizacji, przetarg ogłoszono 2 września, do 3 listopada br. DZSZ MON przyjmował „zgłoszenie do udziału w negocjacjach technicznych...”
- W odpowiedzi na ogłoszenie zgłosiło się pięć firm:
 - Korea Aerospace Industries – oferujący swój samolot T-50P (Republika Korei)
 - Alenia Aeromacchi z samolotem M346 Master (Włochy)
 - Bae Systems z samolotem Hawk T2 (Zjednoczone Królestwo)
 - Patria, oferująca zmodernizowane samoloty Hawk T51 (Finlandia)
 - Aero Vodochody z konstrukcją L-159T-1 (Republika Czeska)
- Wraz z 16 samolotami dostarczony ma być szeroki pakiet dodatkowy:
 - Naziemne elementy systemu szkolenia: symulatory, trenażery, wyposażenie sal wykładowych
 - Zintegrowany system logistyczny (ILS)
- Punktacja, elementy ocenne:
 - Koszt nabycia i użytkowania UiSW – 70%
 - Offset – 10%
 - Pozostałe parametry premiowane – 20%
- Kalendarium:
 - Od połowy listopada przeprowadzone będą ok. tygodniowe sesje rozmów technicznych z każdym z oferentów
 - Na przełomie roku oczekuje się ostatecznej wersji zapytania ofertowego, z terminem na odpowiedź – 2-3 tygodnie
 - Wyłonienie najlepszej oferty – w okolicach marca 2011
 - Do czerwca 2011 – podpisanie kontraktu

Postulaty / rekomendacje Komitetu Przemysłowego SEA:

- Lepsza koordynacja działań instytucji podległych MON przy tworzeniu WZTT. Na dzisiaj, żadna z istniejących konstrukcji lotniczych nie spełnia wymogów WZTT. Nie wchodząc w kwestie operacyjnego użytkowania samolotów LIFT (potencjalne wypełnienie luki po schodzących z linii Su-22 ??) nie wydaje się aby specyfika szkolenia lotniczego w Polsce była aż tak odmienna od szkolenia np. pilotów RAF czy włoskich sił powietrznych. Każda modyfikacja i dostosowanie do specyficznych wymogów klienta (często „wydumanych” i nie mających praktycznego uzasadnienia) kosztuje i trwa (certyfikacja!) a dodatkowymi kosztami obciążany jest Zamawiający.
- Wprowadzenie systemu LIFT winno odbywać się w konsekwencji zmienionego / unowocześnionego systemu szkolenia lotniczego w Polsce, a nie odwrotnie. Obecne trendy w szkoleniu lotniczym wskazują na coraz szersze i głębsze zastosowanie samolotów turbośmigłowych nawet na zaawansowanych etapach szkolenia (oszczędności!). W tym zakresie ppo jest w stanie zaoferować głęboką modernizację PZL-130 Orlik oraz naziemnych systemów szkolenia (ITWL, ETC PZL etc.)
- Zagospodarowanie floty nowych samolotów, poprzez stworzenie międzynarodowego / regionalnego ośrodka szkolenia lotniczego, co dałoby podstawę do współpracy ppo zaangażowanych państw.
- Wprowadzenie, w koordynacji z Departamentem Programów Offsetowych MG, wymogu maksymalnej „polonizacji” systemu LIFT i wykorzystanie istniejącego

potencjału przemysłowego w Polsce do wykonania skoku generacyjnego poprzez RZECZYWISTY transfer tych nowoczesnych technologii, których w polskim ppo brakuje.

- Zwiększenie, do conajmniej 20%, punktacji oferty z tytułu oferowanych programów kompensacyjnych. W obecnej sytuacji, „pozostałe parametry premiowane” nie przynoszą żadnych korzyści polskiemu przemysłowi, a w strategii przygotowania ofert offset może być zmarginalizowany.
- „Wpisanie” decyzji o wyborze systemu LIFT w obszar współpracy strategicznej, gospodarczej i politycznej. Decyzja winna być sygnałem „geostrategicznym” obranego przez rząd kierunku oraz dźwignią do pogłębienia wspólnego szkolenia, ćwiczeń „squadron exchange”, wspólnych projektów przemysłowych, współpracy na rynkach trzecich.

1. Program „Samoloty transportowe M-28” jest obecnie realizowany, ale zbyt wielkich zmian w możliwościach SZ w zakresie transportu lotniczego nie wniesie. Faktycznie pozwala na zwiększenie i zintensyfikowanie szkolenia pilotów lotnictwa transportowego i pozwala na drobny transport ludzi i towarów na bliskie odległości.
2. Polska musi zbudować infrastrukturę Państwa w dziedzinie strategicznego transportu powietrznego zapewniając realizację właściwych zadań, którymi została zobowiązana zarówno przez NATO, jak i UE, a także zintegrowaną z potrzebami gospodarki.
3. W dziedzinie obronności kraju strategiczny transport lotniczy **zapewni realizację przyjętych przez RP zobowiązań w ramach NATO i UE**, transport personelu wojskowego do teatrów działań PKW, przewóz ładunków związanych z bezpieczeństwem państwa, transport zaopatrzenia wojskowego, powiększy potencjał bojowy samolotów F-16 Polskich Sił Powietrznych, **zapewni możliwości transportu porażonych i rannych w ramach ewakuacji medycznej MEDEVAC** nie tylko z obszarów działań ale i z obszarów katastrof/kataklizmów oraz umożliwi ewakuację obywateli RP z rejonów zagrożonych
4. W dziedzinie gospodarki środki strategicznego transportu powietrznego zapewnią **ciągłość i niezależność transportu powietrznego** (importu i eksportu) surowców, podzespołów, części zamiennych i innych elementów strategicznych dla potrzeb przemysłu, możliwości transportu delegacji Państwowych (VIP), w rejsach międzykontynentalnych i do stref niebezpiecznych niedostępnych dla samolotów cywilnych oraz umożliwiają wypełnienie zobowiązań międzynarodowych, udział w akcjach międzynarodowych i humanitarnych itp.
5. Również przyjęte przez Polska zobowiązania w zakresie realizacji **Celów Sił Zbrojnych NATO dla RP (w tym szczególnie CEL E 0035 i CEL E4174)** oraz przyjętych zadań w ramach tworzenia **Grup Bojowych UE** i realizowanych udziałach w operacjach poza granicami kraju determinują konieczność posiadania określonych zdolności lotniczego transportu strategicznego.
6. Kolejnym zobowiązaniem Polski wynikającym z przyjętych do realizacji Celów SZ NATO dla RP jest Cel A 4264 „**Sojusznicze możliwości tankowania w powietrzu**”. Zobowiązanie zakłada, że Siły Powietrzne RP uzyskają sojusznicze

zdolności do tankowania w powietrzu, które umożliwią realizację tankowania w powietrzu zarówno samolotom Sił Powietrznych RP jak i statkom powietrznym innych państw NATO (posiadanie tankowców powietrznych stosujących dwa systemy tankowania w powietrzu tzn. z użyciem przewodu giętkiego i sztywnego).

7. Proponowany przez Bumar program **„Samolotów wielozadaniowych transportowych i tankowania w powietrzu MRTT (Multi-Role Transport Tanker)** pozwala zaspokoić nie tylko rosnące potrzeby SZ RP ale i rosnące potrzeby Państwa w zakresie strategicznego transportu lotniczego dalekiego zasięgu. Potrzeby te wynikają z działalności Polski w strukturach NATO i UE jak również ze względów politycznych, obronnych i gospodarczo-przemysłowych.

Pozyskanie zdolności do realizacji transportu strategicznego żołnierzy i towarów oraz tankowania w powietrzu **odbywa się bez wykorzystania środków budżetowych MON przeznaczonych na zakupy.**

Nie powoduje wzrostu potrzeb finansowych na wykorzystanie, dzięki wykorzystaniu środków, które można zaoszczędzić z obecnie wydawanych na realizację zapotrzebowań na usługi lotnicze z poza SZ RP przez Rząd i SZ RP.

Dotyczy Programów Operacyjnych:

5. Wyrzutnie WR-40 LANGUSTA /współpraca z Jelcz Komponenty, WB Electronics/.
6. Artyleria lufowa: 155 mm armato-haubice samobieżne na podwoziu gaśnicowym – KRAB, moduł REGINA, oraz 155 mm armato – haubice samobieżne na podwoziu kołowym – KRYL /współpraca z WB Electronics, Bumar Łabędy, Jelcz Komponenty/.
7. Wieloprowadnicowe wyrzutnie raketowe MLRS – HOMAR /współpraca z WB Electronics, Jelcz Komponenty, WAT, WITU, AMZ Kutno/.

Należy nadać odpowiednią rangę programom:

1. Moduł ogniowy 120 mm moździerzy samobieżnych /współpraca WB Electronics, AREX, Jelcz Komponenty/.
2. Sprzęt inżynieryjny;
 - a. pojazdy minowania narzutowego na podwoziu kołowym i gaśnicowym,
 - b. maszyny inżynieryjne typu; koparko-ładowarki ,spycharko-ładowarki wraz z specjalistycznymi osprzętami ,
 - c. wozy rozpoznania inżynieryjnego i wsparcia technicznego.

Każdy z wymienionych programów w ramach systemu rażenia ma swoje specyficzne przeznaczenie. I tak:

- pododdziały uzbrojone w sprzęt pozyskany w wyniku realizacji programu nr 7. przeznaczone będą do wykonywania uderzeń o „chirurgicznym charakterze” w obszarze odległym od około 40 do 300 km. Obiektami oddziaływania ogniowego będą:
 - systemy dowodzenia
 - zgrupowania wojsk w rejonach rozmieszczenia (ześrodkowania)
 - zgrupowania śmigłowców na lądowiskach
 - artyleryjskie i raketowe środki wsparcia ogniowego
 - odwody w trakcie przegrupowania na pole walki
 - środki obrony przeciwlotniczej
 - obiekty infrastruktury logistycznej
 - inne, wynikające z rozwoju techniki wojskowej
- pododdziały WR-40 wykorzystywane będą do rażenia obiektów powierzchniowych i wypełniać będą lukę pomiędzy pododdziałami typu HOMAR a artylerią lufową. Przyczynią się do zmniejszenia kosztów pozyskania środków bojowych /raket/ poprzez zakupu zagraniczne w ramach programu HOMAR. Ogień WR-40 jest wysoce efektywny ze względu na wysokie natężenie w skrajnie krótkim czasie;

Wieżowych HITFIST@30mm oraz produkcji wybranych komponentów i - co warto jest podkreślić - ze względu na ograniczenia w transferze technologii, pozwalające w rezultacie licencjodawcom technologii na utrzymanie kontroli nad przedmiotami transferu. Transfer technologii był jednym, ale nie jedynym warunkiem, który zobowiązani byli spełnić licencjodawcy. Wymaganiem było również spolonizowanie wyrobów w stopniu określonym umowami z MON, spełnienie wymagań offsetowych oraz, w przypadku PL&A, dodatkowo zagwarantowanie możliwości budowy wersji specjalnych na bazie dostarczonej technologii. Licencjodawcy generalnie wywiązali się z nałożonych zobowiązań, chociaż pewnym wyjątkiem są zobowiązania offsetowe, zwłaszcza w zakresie offsetu bezpośredniego. Generalnie Program KTO, pomimo ograniczeń transferu technologii i braku własności intelektualnej wyrobów, pozwolił na dostarczanie do MON wyrobów nowoczesnych, o innowacyjnej strukturze konstrukcyjnej a Spółce (oraz podmiotom kooperującym) na rozwój, poważnie wzmacniający jej pozycję rynkową. Program KTO ma również wady, z których podstawową jest brak określenia potrzeb w zakresie wersji specjalnych na etapie zawierania umowy dostaw KTO. Przewidziano, że dostawy wersji specjalnych będą prowadzone w oparciu o odrębne umowy a ich opracowywanie, w większości, w oparciu o prace rozwojowe. Zawarto stosowną umowę o współpracy w zakresie wersji specjalnych KTO z PL&A poszerzając w ten sposób zakres pozostającej w dyspozycji Spółki technologii i umożliwiając budowę wersji specjalnych w ogóle. Niemniej, zgodnie z decyzjami MON, dostawy większości wersji specjalnych KTO będą prowadzone w oparciu o prace rozwojowe, co ma szereg negatywnych konsekwencji. Przede wszystkim istotą prac rozwojowych jest pozyskanie przez MON wyrobu indywidualnie dostosowanego do potrzeb a także z przejściem przez MON praw własności do opracowanych rozwiązań. Pierwsze stoi niekiedy w sprzeczności ze specyfikacją wyrobu podstawowego, określoną warunkami licencji, drugie natomiast - z prawem własności intelektualnej licencjodawców. Ponadto procedury rozwojowe są wieloetapowymi, kończącymi się zaledwie budową prototypu. Zważywszy, że po budowie prototypu następuje wdrożenie, partia próbna a dopiero później dostawa seryjna procedura rozwojowa jest długotrwała a tym samym nieefektywna. Jak wskazuje dotychczasowe doświadczenie bardziej efektywnym sposobem pozyskania wersji specjalnych jest tryb zakupów wyrobów gotowych. Ten tryb zastosowano do dostaw wszystkich zaplanowanych Wozów Ewakuacji Medycznej (WEM) wykonanych w stosunkowo krótkim czasie (nawet w kilku wariantach). W ramach prac rozwojowych nie zbudowano jak dotychczas żadnej wersji pomimo otwarcia szeregu procedur, a nawet zawarcia umów. Tryb z pominięciem fazy B+R wymaga jednak opracowania przez MON precyzyjnych wymagań

Opinia
na temat 13 Programu Operacyjnego Kołowy Transporter Opancerzony – KTO
Rosomak

Realizacja Programu KTO Rosomak ma na celu zwiększenie zdolności operacyjnych Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych w działaniach bojowych. Jest to program z definicji szeroki i wieloaspektowy, stąd też jego ocena, jak również ocena realizacji powinna zostać dokonana z co najmniej z trzech punktów widzenia:

- projektowego, obejmującego zagadnienia techniczno-technologiczne (w tym licencje i wdrażanie technologii na ich podstawie), stan konstrukcji pojazdów i możliwości rozwojowe z budową aplikacji specjalnych włącznie,
- ekonomicznego (makroekonomicznego), obejmującego zagadnienia kooperacyjne, finansowe i zasobowe zarówno z punktu widzenia logistyki jak i kadr oraz dodatkowo zagadnienia offsetowe, w tym w szczególności te odnoszące się bezpośrednio do przemysłowego potencjału obronnego,
- strategicznego obejmującego relacje z otoczeniem w tym z MON, jako podstawowym Klientem oraz licencjodawcami, z uwzględnieniem wpływu realizacji Programu KTO na zabezpieczenie potrzeb w zakresie obronności państwa.

Poniżej przedstawia się ocenę Programu KTO, która odnosi się do powyżej określonych obszarów.

I. Obszar projektowy.

Program KTO obejmuje dostawę do końca 2013 roku 690 sztuk pojazdów typu AMV 8x8, z czego 313 sztuk będzie wyposażone w Systemy Wieżowe typu HITFIST@30mm. Pozostała ilość zostanie wyprodukowana i dostarczona, jako pojazdy bazowe bez konkretnego przeznaczenia taktycznego. Tak zdefiniowane dostawy określono umowami z licencjodawcami Programu KTO tj. PATRIA Land & Armament Oy (PL&A) i OTO Melara, jak również umową dostaw z MON. Zawarto stosowne umowy licencyjne (bez prawa własności przedmiotów umów), na mocy których dokonano transferu technologii montażu wyrobów w postaci pojazdów KTO 8x8 Rosomak (oryginalnie AMV 8x8) i Systemów

- realizacja programu nr 6. ma kluczowe znaczenie ze względu na kończące się rebusy sprzętu 122 i 152 mm pochodzenia UW oraz nieprzystające do współczesnych potrzeb cechy bojowe. Sprzęt kalibru 155 mm w przyszłości stanowić będzie o zdolności operacyjnej jednostek szczebla dywizja/brygada a jego odmiana na podwoziu kołowym także o zdolności misyjnej SZ RP.

Dodatkowo:

Istnieje konieczność kontynuacji rozpoczętych programów modernizacyjnych wymusza podpisanie umów wieloletnich . W przeciwnym wypadku zostanie zagrożona ciągłość dostaw.

Należy zwrócić uwagę na uruchomienie programów amunicyjnych dla wyrobów KRAB i RAK .

Wzorem krajów stowarzyszonych w NATO należy dążyć aby ocena parametrów wyrobów odbywała się na podstawie AQAP 2131 – sprawdzenie parametrów deklarowanych przez producenta krajowego.

Należy rozszerzyć ukierunkowanie MON mające na celu jak najszybsze podpisanie wieloletnich umów ramowych z krajowymi dostawcami sprzętu obronnego co pozwoli spełnić stosowne wymagania unijne w zakresie wymagań wolnej konkurencji.

taktyczno-technicznych. Powinny one być przygotowywane we współpracy z przemysłem, tak aby nie zawierały postulatów, których nie da się zrealizować, ze względu na istniejące ograniczenia techniczne i technologiczne oraz licencyjne. Po wykonaniu pierwszego egzemplarza spełniającego powyższe wymagania i jego przebadaniu w obowiązującym w tym zakresie trybie mogłaby się rozpocząć produkcja seryjna i w konsekwencji zakup wyrobu gotowego. Praktyka z WEM potwierdza jednoznacznie, że jest to tryb pozyskania wersji specjalnych zdecydowanie szybszy, a zarazem efektywniejszy.

Program operacyjny KTO- Rosomak, przyjęty przez MON w 2009 r., wydłuża na kolejne lata, w perspektywie do 2018 r., dostawy KTO do wojska. Dzięki temu łączna liczba dostarczanych pojazdów od 2005 r. (początek dostaw) wyniesie ponad 800 szt. Struktura dostaw powinna uwzględniać wozy bojowe i bazowe oraz całą rodzinę wersji specjalnych. Tylko taka kompleksowa konfiguracja KTO może zapewnić, na właściwym poziomie, zdolności operacyjne wojsk pancernych i zmechanizowanych, zakładane w programie operacyjnym.

II. **Obszar ekonomiczny.**

Konsekwencją realizacji Programu KTO było unowocześnienie infrastruktury, wzmocnienie zaplecza kadrowego i budowa siatki kooperacyjnej, na którą składa się ponad 160 Spółek z kraju i zagranicy. Szczególnie istotnym jest duży i nadal rosnący udział w siatce kooperacyjnej polskich podmiotów, co z oczywistych powodów wyraźnie poprawiło sytuację finansową w każdej nich. Poziom polonizacji dostaw podzespołów i części zamiennych sięga w ujęciu wartościowym aż 87 % ogólnego wolumenu dostaw. Jest nią również offset, zwłaszcza bezpośredni lokowany w spółkach i innych podmiotach przemysłowego potencjału obronnego. Szczególnie ważny, w ramach zobowiązań offsetowych, jest transfer nowoczesnej technologii pozyskany od licencjodawców, który umożliwił produkcję platformy bazowej KTO Rosomak w WZM S.A. oraz produkcję systemu wieżowego HITFIST w BUMAR – Łabędy S.A. Skutki realizacji Programu KTO Rosomak w obszarze ekonomicznym należy oceniać niewątpliwie pozytywnie, choć realizacja zobowiązań offsetowych nie jest jeszcze zakończona.

III. Obszar strategiczny.

Podstawowym problemem zauważalnym w tym obszarze są utrudnione relacje przemysłu z MON. Stwierdza to również większość podmiotów przemysłu zbrojeniowego co oznacza, że problem jest bardzo poważny. Wynika to z wprowadzenia przez MON przepisów utrudniających relacje (np. decyzja MON Nr 16) ale także z niestosowania się do już istniejących regulacji. Przykładem jest decyzja Nr 57/MON, dokładnie określająca zasady budowy i wdrażania nowych wyrobów (UiSW) na wyposażenie SZ RP, obligująca MON do współdziałania z przemysłem na określonych etapach postępowania. Poważnym problemem jest pomijanie (bagatelizowanie) warunków licencji, którymi związane są podmioty przemysłu zbrojeniowego, niosących szereg ograniczeń skutkujących brakiem możliwości spełnienia niektórych wymagań MON. Rozminięcie się warunków procedur MON z warunkami licencji na niektóre UiSW należy traktować w kategoriach poważnego zagrożenia, gdyż grozi naruszeniem prawa z jednej strony lub warunków licencji z drugiej. Przykładem takiej praktyki mogą być projekty wozów „Łowcza” / „Rega”, jako postępowanie skierowane do podmiotu innego niż spółka posiadająca prawo do licencji.

Podsumowanie.

Reasumując można uznać, że:

- Program operacyjny KTO, rozumiany jako kompleksowe dostawy KTO do MON nie wymaga przededefiniowania tym bardziej, że program ten przewiduje dalsze (zwiększone) dostawy KTO w perspektywie co najmniej do 2018 r. , z zapewnionym finansowaniem
- Zdecydowanego przededefiniowania wymaga natomiast sposób realizacji Programu KTO szczególnie w obszarze wersji specjalnych. Uznajemy, że uzasadnioną jest rezygnacją z trybu prac rozwojowych na rzecz trybu zakupów wyrobów gotowych opracowywanych na podstawie uzgodnionych z przemysłem warunków taktyczno-technicznych, co pozwoli na optymalizację kosztów opracowań i produkcji pojazdów, optymalizację czasu dostaw (wliczając w to czas budowy i badań pierwszego egzemplarza) oraz uniknięcie konfliktu interesów MON i licencjodawców.
- Podkreślenia wymaga konieczność respektowania w postępowaniach MON warunków licencji, w tym podziału praw do wyrobu. Powyższe stwarza konieczność ograniczenia do niezbędnego minimum przetargów otwartych na wyroby uprzednio

oparte o licencje na KTO 8x8 Rosomak, gdyż prawa w tym zakresie przysługują wyłącznie podmiotowi, na którego te prawa przeniesiono.

ANALIZA PROGRAMÓW OPERACYJNYCH

PRZECIWPANCERNE POCISKI KIEROWANE - PPK SPIKE

W wyniku Umowy Licencyjnej podpisanej i realizowanej przez Mesko/Bumar/Rafael przemysł polski posiada unikalne technologie pozwalające na wytwarzanie przeciwpancernych pocisków kierowanych.

Mając na uwadze kierunki rozwoju innych nowoczesnych armii w zakresie przeciwpancernych systemów raketowych i biorąc pod uwagę możliwości produkcyjne polskiego przemysłu oraz już pozyskane i wdrożone technologie, powinny zostać oszacowanie potrzeby strony polskiej w zakresie rozszerzenia współpracy z firmą Rafael o kolejne wyroby z rodziny SPIKE (głównie o zasięgu do 8000 km).

Plany modernizacji Sił Zbrojnych RP i zapotrzebowania MON powinny uwzględniać kompleksowe oszacowanie potrzeb o kolejne wyroby z rodziny SPIKE na uzbrojenie KTO „Rosomak” i śmigłowce bojowe. Pozwoli to na lepszą pozycję negocjacyjną w celu pozyskania nowych technologii dla przemysłu obronnego. Strona polska winna dążyć do zawarcia nowego kompleksowego kontraktu do końca roku 2011.

WYRZUTNIE WR-40 LANGUSTA

Program Operacyjny „WYRZUTNIE WR-40 LANGUSTA” obejmuje, według naszej wiedzy, wyłącznie prace związane z systemem polowych wyrzutni raketowych i systemem kierowania ogniem, a nie zawiera prac związanych z rozwojem amunicji raketowej o zwiększonej donośności i precyzji rażenia (do 60 km).

Polskie podmioty gospodarcze (takie jak Wojskowa Akademia Techniczna, FPS Bolechowo, ZM MESKO S.A.) rozpoczęły projekty rozwojowe ze środków MNiSW. W programie należałoby uwzględnić kontynuację prac rozwojowych, związaną z uruchomieniem przez MON prac rozwojowych i wdrożeniowych skierowanych na rozwój amunicji raketowej (uruchomieniem produkcji 122mm amunicji raketowej o zwiększonej donośności i precyzji rażenia).

Cele te mogą zostać zrealizowane poprzez:

- opracowanie i wdrożenie do produkcji 122mm pocisku raketowego precyzyjnego rażenia wyposażonego w zespół sterujący rakieta na torze lotu,
- opracowanie i wdrożenie do produkcji układu napędowego z heterogenicznym paliwem raketowym,
- opracowanie i wdrożenie do produkcji zapalnika zbliżeniowego.

WIELOPROWADNICOWE WYRZUTNIE MLRS-HOMAR

Efektom prac rozwojowych i wdrożeniowych będzie wprowadzenie na wyposażenie Polskich Sił Zbrojnych/oddziałów artylerii wieloprowadnicowych wyrzutni raketowych umożliwiających głębokie rażenie ogniowe na odległościach od 150 do 300 km.

Naszym zdaniem, programy rozwojowe o takim znaczeniu dla Polskich Sił Zbrojnych powinny dopuszczać kilka wariantów rozwiązań na etapie projektu wstępnego. Takie rozwiązanie daje możliwość dokonania wyboru optymalnego pod względem ekonomicznym i technicznym, z uwzględnieniem możliwości polskiego przemysłu obronnego.

ARTYLERIA LUFOWA: 155MM ARMATO-HAUBICE SAMOBIEŻNE NA PODWOZIU
GAŚNIENICOWYM „KRAB” ORAZ
155MM ARMATO-HAUBICE SAMOBIEŻNE NA PODWOZIU KOŁOWYM „KRYL”

W programach „Krab” i „Kryl”, zgodnie z naszą wiedzą, nie przewidziano prac ani środków finansowych na uruchomienie produkcji amunicji (klasycznej oraz precyzyjnego rażenia). Efektywność użycia systemów artyleryjskich na polu walki zapewnia przede wszystkim nowoczesna amunicja precyzyjnego rażenia, przy czym system precyzyjnego kierowania amunicją powinien być rozważany jako całość.

Należy wesprzeć działania przemysłu obronnego związane z zawarciem stosownych umów z MON na opracowanie i wdrożenie do produkcji 155mm amunicji, w tym amunicji precyzyjnego rażenia, przy współpracy z firmami zagranicznymi.